

HORIZON-TAAL

januari - februari 2020

Jaargang 52 - nummer 301



**Monato: 40 jaar volharding
Zamenhof-festo: fotoj kaj filmetoj**

www.esperanto.be

Met steun van de Vlaamse Gemeenschap

INHOUD

Ten geleide	3
Feest van de internationale vriendschap / Festo de la internacia amikeco HungaroMania	4
Veterana Renkontiĝo en Antverpeno	6
Monato: 40 jaar volharding	7
Esperanto in Wallonië: actiever dan ooit tevoren	10
Culturele Dag Esperanto Nederland 28/3	11
Niet tegen Engels, wel voor Nederlands.....	12
UK 2020 - memormedalo	13
Over het oudste spoor van “Esperanto” in Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience: 1908	14
Valse vrienden - deel 2	15
Aansluitingsformulier Vlaamse Esperantobond + abonnementen	17
Esperanto in een zeslandenproject met steun van de EU.....	19
Vivo de Zamenhof - Doktoro Zamenhof – ĉapitro 5	21
Clubprogramma’s	26

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw

52ste jaargang januari-februari 2020. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand

Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd

Redactie en administratie: Vlaamse Esperantobond vzw - Lange Beeldekenstraat 169, BE-2060 Antwerpen - tel.: 03 234 34 00 - E-post: horizon.taal@esperanto.be
Webstek: www.esperanto.be/fel/nl

Abonnementen: 30,00 euro

Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen
KBC IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC: KREDBEBB
de Post IBAN BE66 0000 2653 3843, BIC: BPOTBEB1

Redactie: Piet Glorieux (piet.glorieux@gmail.com)

Tekstopmaak: Yves Nevelsteen (yves.nevelsteen@gmail.com)

Clubactiviteiten: Katja Lödör (lodorkatja@skynet.be)

Medewerkers: Ivo Durwael, Heidi Goes, Cyreen Knockaert, Kris Panis, Paul Peeraerts, Marc Vanden Bempt e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Vlaamse Esperantobond vzw, Lange Beeldekenstraat 169, BE-2060 Antwerpen, België

Advertentietarieven: (alle prijzen zijn in euro)

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukklaar geleverd exemplaar
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

	1-malig	3-malig*	6-malig*
formaat 1/1	257	625	1000
formaat 1/2	150	375	600
formaat 1/3	110	275	440
formaat 1/4	80	200	320
formaat 1/8	55	140	220
formaat 1/12	30	75	120

TEN GELEIDE

We gaan er misschien iets te achteloos aan voorbij, maar wij mogen fier zijn dat de Vlaamse Esperantobond aan de basis ligt van een zeer verdienstelijk maandblad: *Monato*. Paul Peeraerts is daarvoor tijdens het voorbije Zamenhoffeest terecht in de kijker gezet. Aan het begin van zijn 41ste levensjaar heeft het maandblad nog niks van zijn glans verloren, letterlijk. De nieuwe lay-out en de inhoud natuurlijk maakt het echt tot een product dat je met fierheid kan tonen aan niet-esperantisten. Voor wie nog geen abonnee is, laat je kans niet voorbijgaan en neem een abonnement op *Monato* of een ander tijdschrift via het hierbij ingesloten abonnementsformulier.

Piet Glorieux

MUZIKO KAJ POEZIO EL ANGOLO

Estu bonvena je dimanĉo, la 16a de februaro, ekde la 14a horo en Hof van Watervliet, Oude Burg 27, Brugge.

14h30: Abel Massiala rakontos pri sia lando Angolo; Heidi Goes prezentos sian Eo-instruadon en la angola provinco Kabindo

15h-15h30: Paŭzo kun teo, kafo kaj kukoj, alveno de ne-esperantistoj

15h30-16h: Deklamado de kelkaj poemoj (Heidi) akompanata de gitaro (Abel)

16h-17h: Koncerto de Abel Massiala (kantoj en afrikaj lingvoj kaj en la portugala, kun gitaro)

Antaŭspektu la muzikon de Abel por ke vi konvinkiĝu veni! www.tiny.cc/pksmgz

Prefere anoncu vian partoprenon ĉe Roland (050 33 00 04) aŭ Heidi (goes.heidi@gmail.com). Senpaga partopreno, sed subteno por Eo-instruado en Angolo aŭ por la vojaĝkostoj de Abel estas bonvena.

MUZIEK EN POËZIE UIT ANGOLA

Welkom op zondag 16 februari vanaf 14u in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, Brugge.

14u30: Abel vertelt over zijn land Angola. Heidi Goes presenteert haar Esperanto-onderwijs in de Angolese provincie Kabinda

15u-15u30: Pauze met koffie, thee en koekjes; aankomst van niet-Esperantosprekers

15u30-16u: Declamatie van gedichten (Heidi), Abel begeleidt haar op de gitaar

16u-17u: Concert door Abel Massiala (liederen in Afrikaanse talen en in het Portugees, begeleid op gitaar)

Bekijk de muziek van Abel al op YouTube:

www.tiny.cc/pksmgz

Graag je komst melden bij Roland (050 33 00 04) of Heidi (goes.heidi@gmail.com). Inkom gratis, maar steun voor het Esperanto-onderwijs in Angola of voor Abels reiskosten is welkom.

ZAMENHOFFESTO ANTVERPENO: FOTOJ KAJ FILMETOJ

La 14an de decembro okazis la Tutbelga Zamenhoffesto en Antverpeno. Okazis lunĉo, prelegis plurfoje István Ertl kaj koncertis por ni Kjara el Italio. Yves kaj Patricia fotis kaj filmis la tuton kaj faris kompiladon.

Fotoj: www.mallonge.net/fotojamfesto2019 • filmeto de la Zamfesto:

www.mallonge.net/filmetozamfesto2019 • filmeto de la koncerto: www.mallonge.net/filmetokonzerto2019



FEEST VAN DE INTERNATIONALE VRIENDSCHAP HUNGAROMANIA Leuven - 22 maart 2020

FESTO DE LA INTERNACIA AMIKECO HUNGAROMANIA Lovenen - la 22-an de marto 2020

Op zondag 22 maart viert België in Leuven de Internationale Vriendschap. We doen dat samen met de Hongaarse gemeenschap in België en Nederland in één groot gezamenlijk feest, onder de naam Hungaromania. Letterlijk betekent dat in Esperanto “overdreven enthousiaste Hongaar”; de betekenis in het Nederlands en Hongaars is licht anders, maar wijst wel in dezelfde richting.

Esperanto speelt op 22 maart een essentiële rol. Dat kan je vandaag al zien op de webstek die speciaal voor het feest opgezet is: het suffix .eu in het webadres hungaromania.eu suggereert al de internationale invalshoek, de hele webstek is gelijkwaardig in de drie talen Nederlands, Hongaars en Esperanto opgesteld. Een heel programmaspoor is gericht op Esperanto, op jou. De inleiding Esperanto voor Nederlandstaligen van Bart Demeyere kan een opwarmer zijn; ook wie al vlot de taal spreekt zal geboeid luisteren naar zijn rattenvanger van Hamelen. István Ertl, of zoals de Hongaren dat zeggen: Ertl István, vertegenwoordigt de rechtstreekse Hongaarse inbreng in het Esperantoluik. Professor Vladimir Ronin, de man van ons aller Kristin Tytgat alias Kiki, schreef een boek over de geschiedenis van Hongarije van 896 tot 1990, zodat hij de geschikte persoon is om ons daarvan een overzicht te geven. En we sluiten het Esperantospoor af met een luchtige noot: een heus bierproeven, met Valère Doumont en een aantal speciale Hongaarse bieren in de hoofdrol.

Wie graag meer weet over de Hongaarse taal krijgt een korte inleiding door Hedwig Gerits, lerares Hongaars in Aalst (CVO Pro) en Leuven (CLT - KU Leuven). Maar ook de Hongaarse eetcultuur, een Hongaarse wijnproeverij, Hongaarse muziek en zelfs gevoelige onderwerpen als de herkomst van de Hongaarse taal en het Verdrag van Trianon uit 1920 staan op het Nederlandstalige programmaspoor.

Het Hongaarse spoor gaan we hier niet uitleggen. Wil je ook dat kennen, dan ga je kijken op de al genoemde webstek, waar alle voordrachten en werksessies op een rijtje staan. En ja, je vindt daar nog een reeks andere sessies boven op de hier vernoemde.

En dimanĉo la 22-a de marto Belgio en Lovenen festos la Internacian Amikecon. Ni faros tion kune kun la hungara komunumo en Belgio kaj Nederlando en unu granda komuna festo, kun la nomo HungaroMania. Laŭlitere tio signifas “entuziasmega hungaro”, la signifo en la nederlanda kaj Esperanto iom malsamas sed jes enhavas la saman ideon. Esperanto en la 22-a de marto ludas esencan rolon. Tion vi jam hodiaŭ povas vidi en la retejo kiu speciale por la festo kreigis: la sufikso .eu en la retadreso jam sugestas la internacian inklino, la tuta retejo ekzistas samrange en la tri lingvoj nederlanda, hungara kaj esperanta.

Tuta programtrako celas Esperanton, vin. La enkonduko de Bart Demeyere pri Esperanto por nederlandlingvanoj povas esti ekentuziasmigilo, ankaŭ kiu jam flue parolas la lingvon fascinite aŭskultos pri lia ratkaptisto de Hameln. István Ertl, aŭ kiel hungaroj tion diras: Ertl István, reprezentas la rekte hungaran flankon de la Esperanto-trako. Profesoro Vladimir Ronin, la edzo de nia Kristin Tytgat alinome Kiki, verkis libron pri la historio de Hungario de 896 ĝis 1990, tiel li estas la konvena persono por prezenti al ni ties superrigardon. Kaj ni konkludas la Esperanto-trakon per leĝera parto: vera biergustumado, en kiu ĉefrolas Valer Doumont kaj aro da specialaj hungaraj bieroj.

Kiu ŝatus scii pli pri la hungara lingvo ricevos koncizan enkondukon de Hedwig Gerits, instruistino pri la hungara en Alsto (CVO Pro) kaj Lovenen (CLT - KU Leuven). Sed ankaŭ la hungara manĝokulturo, hungara vingustumado, hungara muziko kaj eĉ sentemaj temoj kiel la deveno de la hungara lingvo kaj la Traktato de Trianon el 1920 troviĝas en la nederlandlingva programtrako.

La hungaran trakon ni ĉi tie ne prezentos. Ĉu vi ankaŭ ĝin volas koni, rigardu ĝin en la nomita retejo kie ĉiuj prelegoj kaj laborsesioj sin prezentas. Kaj jes, vi tie trovos plurajn aliajn sesiojn ol la ĉi tie menciitaj.

Ni tre ĝojas bonvenigi la muzikensemblon Fönix por sia unua prezentado (dufoje duonhora) en Belgio! Kaj ankaŭ la popoldancado kaj eĉ vera táncház (hungara dancvespero) entuziasmigis nin.

Het is ons een groot genoegen het muziekgezelschap Fónix te verwelkomen op zijn eerste optreden (van twee keer een halfuur) in België! En ook de volksdanssessie en zelfs een heuse táncház (Hongaarse dansavond) maken ons enthousiast.

Breng gerust je kinderen en kleinkinderen mee: ze kunnen niet alleen op de markt rondlopen, maar ze gaan Hongaars eten leren klaarmaken met Csilla en wat volksliedjes aanleren met Veronika.

Voor 's middags kan je kiezen tussen de broodjes die aangeboden worden, en de hele dag is de bar open met een aanbod gaande van de standaarddranken over Hongaars bier en wijn tot een pogácsa of ander hapje als vieruurtje. En 's avonds krijg je goulash naar believen. Die is trouwens inbegrepen in de 12 euro die je als voorinschrijving (via de webstek!) betaalt. Let wel: als je pas ter plaatse betaalt, is dat 15 euro; vooraf inschrijven is dus zeker wel de moeite.

Deze hele dag wordt georganiseerd door Hedwig Gerits als lerares Hongaars, samen met een aantal studenten Hongaars en met het Hongaars College in Leuven (met vertakkingen in Pécs...). Zelf zorg ik voor het Esperantoluik. Ik reken dan ook op een zeer grote aanwezigheid van Esperantoprekers op die dag. Zo tonen we aan die Hongaren, aan de Leuvense burgemeester en aan de Hongaarse ambassadeur in België dat Esperanto een dagelijkse realiteit en een levende taal is.

Concreet: zondag 22 maart 2020, Sint-Albertuscollege Heverlee (Geldenaaksebaan 277, Leuven-Heverlee).

Welkom vanaf 10.00 uur, programma 10.30 uur, voordrachten van 11.00 uur tot 18.15 uur. Voorverkoop tegen 12 euro. Inschrijven kan vandaag al via het formulier op www.hungaromania.eu.

Marc Vanden Bempt

Nepre kunportu viajn infanojn kaj genepojn: ili ne nur povos senĝene kuradi en la merkaton sed ili lernos prepari hungaran manĝaĵon kun Csilla (legu "ĉila") kaj popolkanti kun Veronika.

Tagmeze vi havos elekton inter la bulkoj prezentitaj, kaj la tutan tagon funkcios budo kun oferto iranta de la kutimaj trinkaĵoj al hungaraj biero kaj vino ĝis pogácsa aŭ alia manĝaĵeto posttagmeza. Kaj la vespera nelimigita porcio da gulaŝo estas inkluziva en la 12€ kiujn vi antaŭpagos (pere de la retejo!). Atentu: se vi nur surloke pagos, tio estos 15€, do antaŭaliĝo certe valoras.


Tiun tutan tagon organizas Hedwig Gerits kiel instruistino pri la hungara, kune kun aro da gestudentoj pri la hungara kaj kun la hungara Kolegio en Loveno (kun branĉo en Pécs...). Mi mem prizorgos la Esperantotrakon. Mi do esperas kaj atendas tre multnombrajn ĉeestadon de Esperanto-parolantoj en tiu tago. Tiel ni montros al tiuj hungaroj, al la lovena urbestro kaj al la hungara ambasadoro en Belgio, ke Esperanto estas ĉiutaga realaĵo kaj vivanta lingvo.

Konkrete: dimanĉon la 22-an de marto 2020, Sint-Albertuscollege Heverlee (Geldenaaksebaan 277, Leuven-Heverlee). Bonvenon ekde la 10-a horo, programo ekde la 10a30, prelegoj de la 11a ĝis la 18a15. Antaŭaliĝo je 12€. Aliĝado eblas jam hodiaŭ pere de la formularo en www.hungaromania.eu.

Marc Vanden Bempt



Ĉiu kun pasio por Hungario kaj/aŭ la hungara: BONVENON/ÜDVÖZLÜNK

•• KIO?	Tago en kiu Hungario, la hungara lingvo kaj Internacia Amikeco centras	•• Plia info: www.hungaromania.eu
•• KIAM?	Dimanĉon la 22-an de marto 2020 Pordoj: 10a horo - starto: 10.30	
•• KIE?	Sint-Albertuscollege Heverlee, Geldenaaksebaan 277, 3001 Leuven	Kunlaboras la urbo Loveno kaj
•• ENIRO	antaŭpage: € 12 surloke: € 15	 Balassi Instituut Kulturale Dienst van de Ambassade van Hongarije in Brussel

VETERANA RENKONTIĜO EN ANTVERPENO

Multaj veteranoj en la Esperanto-movado ankoraŭ vigle aktivis, sed ili malpli aperas en klubkunvenoj kaj riskas perdi lokajn kontaktojn. Tiel povas perdiĝi informoj pri iliaj aktivecoj kaj pri iliaj valoraj scioj kaj spertoj.

Tial ni organizis dumtagan kunvenon en dimanĉo, la 13an de oktobro en la sidejo de FEL, ekde la 11a horo, sen strikta programo, ĉefe por renovigi kaj plifirmigi iamajn kontaktojn. La nombro da reagoj estis surprize alta: kunvenis 35 personoj. Hilde Van Driessche preparis gastronomian delikataĵon: angilaĵon en verdaĵoj por 28 personoj. Tio estas jam heroo ago, kiu postulas plurtagan laboron kaj multe da energio: prepari 15 kg-ojn, tio estas 100 angilojn kaj aldone la saŭcon kun 8 diversaj verdaĵoj. Post la manĝo Paul Peeraerts kronologie montris 150 diapozitivojn, kie la ĉeestantoj aperis dum iamaj Esperanto-renkontiĝoj.

La partoprenantoj ege aprezis la iniciaton kaj kontentis pri la disvolviĝo de tiu tago. Mi persone plej ĝojis pri reapero de kelkaj homoj, kiujn mi dum longa tempo nenie vidis.

Pro la entuziasmo oni surloke decidis por refari ĝin ĉiun jaron, en trankvila periodo, kiu ne koincidas kun aliaj E-renkontiĝoj, ekzemple en iu oktobra dimanĉo. Hilde Van Driessche kaj Albert Claessen jam faris sugestojn pri venontjara kunveno. Ĉi-foje ni ĉefe direktis la invitojn al FEL-aktivuloj. Se la spaco permesas tion, oni povus plilarĝigi la varbadon al tuta Belgio.

Ivo Durwael

En la paĝo www.mallonge.net/veteranotago2019 aperas kelkaj fotoj (malnovaj kaj de la festo).



MONATO: 40 JAAR VOLHARDING

Naar aanleiding van de veertigste verjaardag van *Monato* maakte het “vrijsprekende” internettijdschrift *Libera Folio* volgend interview met Paul Peeraerts, dat we hieronder graag publiceren.

Ongelooflijk maar waar: een van de heel zeldzame tijdschriften in en niet over Esperanto wordt deze maand december veertig jaar. Naar aanleiding van deze echt uitzonderlijke gebeurtenis interviewde Libera Folio leidend redacteur Paul Peeraerts, tegelijk redactiesecretaris en ook de langst meewerkende persoon. Peeraerts vertelt dat hij optimistisch is over de toekomst van Monato en benoemt de belangrijkste problemen.

Libera Folio: *Gedurende vele jaren was je redactiesecretaris, enige tijd geleden kreeg je ook de job van “leidend redacteur”. Heeft dit in essentie iets veranderd aan je werk voor Monato? Ik vermoed dat je de taken van een hoofdredacteur vervult, waarom ben je officieel maar “leidend”?*

Paul Peeraerts:

- Die “bij-job” maakte mijn werk alleen maar zwaarder. Onze betreurde, overleden hoofdredacteur Paul Gubbins liet zich vaak in met het journalistieke aspect, door aan de redacteurs bijvoorbeeld suggesties te geven qua tussentitels, het inkorten van zinnen, het verlichten van de stijl, enzovoort. Die rol nam ik over, maar ik bemoei me niet met de inhoud.

- Waarom ik slechts “leidend” ben? De “schuldige” daarvoor is onze erehoofdredacteur Stefan Maul. Meteen na het overlijden van Paul Gubbins besprak ik de situatie met Stefan en hij zei me min of meer het volgende: ”Ik weet dat je zeker de competentie hebt om als nieuwe hoofdredacteur te fungeren. Dat bewees je al in 1991 toen ik de functie moest neerleggen en jij ze onverhoeds moest opnemen. Toch denk ik dat het goed zou zijn dat een jongere persoon de nieuwe hoofdredacteur wordt, en jij het team zou leiden tot aan de komst van een nieuwe hoofdredacteur.” Nu, ik weet niet of dit alleen een diplomatische manier was om me duidelijk te maken dat ik helemaal niet geschikt was dan wel een oprechte uiting van zijn hoop dat een dynamische jongere het zou overnemen! Hoe dan ook, tot nu toe heeft nog geen enkele jongere zich aangemeld.

Vanaf welk jaar maakte je deel uit van de redactie? Hoeveel tijd besteed je nu gemiddeld dagelijks aan het magazine?

- Ik werkte mee in de redactie vanaf het begin, dus vanaf 1980. Toen was het werk alleen technisch: teksten verzamelen, de zetproeven versturen, nalezen enzovoort. Pas in 1992 nam ik van Stefan Maul de rubrieken *Noticoj* en *Librorecenzoj* over. Gemiddeld werk ik nu vier uur per dag aan *Monato*.

Het magazine is opgevat als een uitstalraam van Esperanto als taal, en was dat gedurende vele jaren. Hoe schat je zijn verwezenlijkingen van de laatste twintig jaar in?

- Ik weet niet of *Monato* zo opgevat is. Het is een feit dat sommigen ervan droomden dat *Monato* een soort *Newsweek*, *Time* of *Der Spiegel* zou worden in het Esperanto, een tijdschrift dat men zou kunnen tonen “aan de wereld” om te pochen over onze verwezenlijkingen. Je weet dat Stefan Maul er aanvankelijk aan dacht om een wekelijks magazine uit te geven, maar de Esperantomarkt bleek er helemaal niet klaar voor te zijn. En ook nu nog, veertig jaar later en met de honderdduizenden die nu Esperanto leren, is dat het geval.



- Anderzijds mogen we het belang van dit “uitstalraam” niet onderschatten, en ik citeer Humphrey Tonkin in dat verband: “Als ik enkele collega-taalkundigen moet overtuigen dat Esperanto een voluit levende taal is, koop ik voor hen abonnementen op *Monato*. Het effect is dat wat ik beoog: zij beschouwen dit tijdschrift als een volkomen normaal fenomeen van een volkomen normale en functionerende taal.”

*Wat zijn de voornaamste moeilijkheden waarmee *Monato* af te rekenen heeft, naast de voor de hand liggende zoals de financiering en het te kleine aantal abonnees?*

- Op dit moment zie ik er maar één. Ik heb de indruk dat de post, die het traditionele papieren exemplaar van het tijdschrift moet bezorgen, altijd maar minder goed functioneert. Een voorbeeld dat ik enkele weken geleden meemaakte: het novembernummer bereikte de abonnees in de VS een dag vroeger dan de Luxemburgse, en vijf dagen sneller dan de Duitse, hoewel Luxemburg en Duitsland vlak in de buurt van de drukkerij liggen.

*Heeft *Monato* zich volgens jou goed kunnen aanpassen aan het internettijdperk?*

- Ik denk het wel. *Monato* is een van de eerste tijdschriften dat als internettijdschrift verscheen. Al in 2002 konden abonnees het tijdschrift in elektronische vorm lezen nog voor het papieren magazine in de bus viel. Nu kan het tijdschrift in PDF-formaat (voornamelijk voor grote schermen) en in EPUB- en Mobipocket-formaat (vooral voor smartphones en e-readers) gelezen worden. Toch verkiest nog zeventig procent van de abonnees de klassieke papieren vorm. Internet leert ons ook welke teksten lezers het interessantst vinden. Als je benieuwd bent naar de meest populaire artikels, kijk dan op www.monato.be/index_pop.php.

Als men de lijst van redacteurs bekijkt, valt het op dat de redactie bestaat uit esperantisten van de oudere generatie. Wat is daarvan de oorzaak? Is het anders voor de auteurs?

- Een terechte opmerking. De jongste redacteur, Roberto Pigo, is veertig jaar oud. Van de auteurs heb ik niet direct statistieken, maar – zoals je weet – verschijnt er onder (en vanaf 2020 boven) elk artikel een fotootje van de schrijver, en je stelt snel vast dat het meestal mensen van relatief rijpe leeftijd zijn! Hetzelfde geldt voor de lezers. *Monato* volgt in die zin de trend van gelijkaardige uitgaven. Ik las in het Duitse *Der Spiegel* dat zijn lezerspubliek weinig jongeren telt en dat dit aandeel jongeren nog afneemt in verhouding tot het aandeel van de oudere lezers.

*Vermoedelijk geldt hetzelfde voor het lezerspubliek van *Monato*. Heeft de veroudering van de redactie en het lezerspubliek enige invloed op de vooruitzichten van het tijdschrift?*

- Louter statistisch gezien natuurlijk wel. Maar wie kan de toekomst voorspellen? Misschien zijn jongeren over enkele jaren de oppervlakkigheid van de huidige sociale media beu en krijgen ze weer zin in het het lezen van langere, diepgravendere teksten.

*Wat is het echte verband tussen *Monato* en de Vlaamse Esperantobond (VEB)? Vaak leest men dat de VEB de officiële uitgever is, maar draagt de VEB ook de financiële verantwoordelijkheid? Wie neemt de principieel belangrijke beslissingen, bijvoorbeeld het verlagen van de verschijningsfrequentie, de papieren versie stopzetten en dergelijke?*

- De VEB is inderdaad de uitgever. Dit betekent dat de VEB de financiële verantwoordelijkheid draagt. Als *Monato* ooit verlies zou lijden, zou de VEB zeker het recht hebben om de uitgave stop te zetten of een andere uitgever te zoeken. Gelukkig levert *Monato* jaarlijks nog winst op – niet veel, maar toch genoeg om een deel van de kosten van de zetel en de VEB-werknemer mee te betalen. Tot nu toe was het verlagen van de verschijningsfrequentie of het stopzetten van de papieren uitgave nog helemaal niet aan de orde. Mocht de financiële situatie die stap ooit vereisen, kan ik me inbeelden dat ik het zou zijn die overlegt met de penningmeester van de VEB en Gerd Jacques, de administratief bediende.

*De lijst van rubrieken (*Arto, Ekonomio enzovoort*) is al jaren niet veranderd. Werkt dit systeem nog goed?*

- Dat is niet helemaal correct. De hoofdru-brieken *Politiko, Moderna Vivo, Ekonomio* bestaan al tientallen jaren, maar recent zijn de rubrieken *Literaturo* en *Historio* (allebei onder redactie van Trevor Steele) erbij gekomen en zijn bijvoorbeeld de rubrieken *Enigmoj, Kuirreceptoj* en *Noticoj* weggevallen. Ik denk dat de opsplitsing in rubrieken met aparte redacteurs vandaag heel erg nodig is. De tijd is voorbij dat één redacteur kennis heeft van alle aspecten van het dagelijks leven. Stefan Maul was in 1980 een soort Leonardo da Vinci, die kennis moest hebben van alle onderwerpen en ze ook behandelen, maar hij stelde zelf vast dat dit niet meer mogelijk is.

*Vroeger las men in elk nummer deze zeer interessante zin: “Als jouw artikel niet thuishoort in een van de rubrieken, stuur je tekst dan niet naar *Monato*.” Gebeurt het dikwijls dat *Monato* teksten weigert?*

- De bijdragen gaan normaal rechtstreeks van

de schrijver naar de redacteur. Ik weet dus niet of een artikel al dan niet wordt geweigerd. Ik kan je wel twee voorbeelden geven, die heel waarschijnlijk typerend zijn voor elke redacteur. Alex Shafer, de redacteur van de Politiko-rubriek, schreef: "In het algemeen weiger ik heel weinig teksten. Als dit gebeurt, is het omdat ze onherstelbaar beneden het niveau zijn, nauwelijks te verstaan of in het geheel niet informatief." Ikzelf weigerde in mijn jarenlange carrière als redacteur van de Leteroj-rubriek slechts één bijdrage, die mijns inziens beledigend was voor een bepaald volk (en de schrijver zegde meteen zijn abonnement op).

Heeft het magazine innovaties in het vooruitzicht? Hoe zie je de toekomst in het algemeen?

- Monato heeft net zijn veertigste levensjaar bereikt. De opvallendste wijziging vanaf de 41ste jaargang is de modernere vormgeving, gecreëerd door onze grafici Ferriol Macip i Bonet en Zep Armentano. Er komt ook een rubriekje "Antaŭ 40 jaroj aperis en Monato", omdat het leuk kan zijn om te zien hoe onze samenleving veranderd is tussen 1980 en nu, maar ook om vast te stellen in welke mate ze – misschien verrassend – dezelfde is gebleven. Monato rapporteerde toen bijvoorbeeld over de impact van de mens op ons leefmilieu en over het toenemende probleem van de vluchtelingen. Maar in essentie blijft het basisconcept van het tijdschrift hetzelfde. Je kent het spreekwoord: "Never change a winning team!"

Interview door Grigorij Arosev uit Libera Folio van 4 december 2019



ESPERANTO IN WALLONIË: ACTIEVER DAN OOI TEVOREN

Project Excel'Langues

Via verschillende workshops werden studenten van groep 5 tot en met 6 eind november in Verviers, Malmédy en Libramont ondergedompeld in vreemde talen en culturen. Sinds een aantal jaren wordt ook het Esperanto aan studenten voorgesteld. Het gaat telkens om spoedcursusjes van zo'n 20 minuten. Esperanto Wallonië heeft bijna haar doelstelling van dit jaar gehaald: de taal voorstellen aan 1000 kinderen.

Esperanto op de RTBF-radio

Niet één, maar twee radio-uitzendingen werden in november aan het Esperanto gewijd op de RTBF.

Helena Verrier is naar het Beneluxsa Kongreso in Charleroi geweest om Esperantosprekers te interviewen. Ze heeft daar ook een spoedcursus van Valère Doumont bijgewoond, is de sfeer gaan opsnuiven in de club van Brussel en heeft jonge sprekers ontmoet op de babbelronde in Louvain-la-Neuve.

En om meer te weten te komen over de geschiedenis van Esperanto, ontmoette Helena Verrier Bernard-Régis Larue, voorzitter van de Esperantoclub in Brussel, die de geschiedenis van deze taal volgt. Het



interview met Bernard-Régis is uitgezonden in "Un Jour dans l'Histoire" op vrijdag 29 november.

Beide interviews kunnen worden herbeluisterd via www.mallonge.net/rtb2019

De vernieuwde interesse voor het Esperanto in Wallonië is er onder andere gekomen sinds de Franse linguïst Romain Filstroff op zijn YouTube-kanaal een 5-delige serie heeft uitgezonden over de taal. Deze serie is nog steeds beschikbaar en is ondertiteld, zowel in het Nederlands als het Esperanto: www.nevelsteen.info/linguisticae

Meer weten? Surf snel naar www.esperanto-wallonie.be



CULTURELE DAG ESPERANTO NEDERLAND 28/3

Esperanto Nederland organiseert op 28 maart 2020 een Culturele Dag. De dag heeft als thema

FEITEN EN FANTASIE

De laatste tijd is er veel aandacht voor vals nieuws, doelbewuste vervalsing van informatie en half-fantasieachtige verhalen. Er wordt veel gewaarschuwd tegen valse informatie, maar kun jij valse onderscheiden van echte, werkelijke informatie? In je e-mailpostbus is het soms moeilijk om te zien.

Wat is mythe, wat is een feit over Esperanto?

Fantasie is belangrijk, ook met betrekking tot talen. Er bestaan zelfs veel fantasietalen, die de aandacht trekken van jong en oud. Je kunt verschillende schrijvers noemen die een eigen fantasietaal hebben ontworpen, zoals Tolkien.

Het zou interessant zijn om te horen waarom zij deze fantasietalen hebben gemaakt en of zij ook leven buiten de roman of film. We zijn verheugd dat Federico Gobbo een lezing over dit onderwerp zal verzorgen.

Om te testen of je in staat bent om een onderscheid te maken tussen echte en valse nieuwtjes, tussen feiten en fantasie, presenteert Bert de Wit een quiz *Waar of niet waar?*.

Er zal nog iemand komen die iets kan zeggen over feiten en fantasie in de Esperantowereld.

We kunnen ook aankondigen dat de muziekgroep Kajto aan het eind van de middag een muzikale bijdrage levert. Je zult vast ook kunnen meezingen!

Waar vindt deze Culturele Dag van Esperanto Nederland plaats? In de zaal Floor in Lunteren, waar ook het Zamenhoffeest in 2017 werd gehouden. En net als de vorige keer is het mogelijk om te blijven avondeten, wel graag van tevoren bestellen.

Het gebouw is gemakkelijk te bereiken met eigen en openbaar vervoer.

Meld je aan via het formulier op de website en geef aan of je wilt blijven avondeten.

Informatie: www.mallonge.net/kulturatago2020
en sekretario@esperanto-nederland.nl



NIET TEGEN ENGELS, WEL VOOR NEDERLANDS

Het onderstaande is een opiniebijdrage die op 24 november laatstleden verscheen op de VRT-taalsite van de hand van em. prof. dr. Godelieve Laureys. Prof. Laureys is specialiste op het gebied van de scandinavistiek en heeft als kenner van deze betrekkelijk kleine talen wel een zeker zicht op en oordeel over de verengelsing.

Onder de titel ‘Against English: pleidooi voor het Nederlands’ (zie kader) is bij de Wereld-bibliotheek net een lijvig debatboek verschenen over de toenemende verengelsing van het onderwijs in Nederland. Daarin stellen Nederlandse academici, columnisten en schrijvers de ‘doorgeslagen situatie’ in het onderwijs in Nederland aan de kaak.

Hoewel de titel prikkelend is, houdt hij ook een gevaar in. Wie in het verweer gaat tegen het Engels, verliest in onze gemondialiseerde samenleving het pleit. We moeten niet zozeer tegen het Engels zijn, maar voor het Nederlands. En we moeten er ook alles aan doen om de veerkracht van onze taal te behouden.

Wat de verengelsing van het hoger onderwijs betreft is Nederland in Europa een buitenbeentje. Ongeveer een derde van alle bacheloropleidingen en niet minder dan drie kwart van de masteropleidingen wordt in het Engels gedoceerd. Geen enkel ander land in Europa voert een zo uitgesproken pro-Engels beleid. Er zijn geen wettelijk vastgelegde quota of voorgeschreven flankerende maatregelen, zoals een parallel aanbod in het Nederlands, een verplicht minimum aan Nederlandstalige wetenschappelijke literatuur, een vereiste om van scripties en proefschriften een Nederlandse samenvatting te maken, laat staan een verplichte cursus Nederlands voor buitenlandse studenten. Kenmerkend voor de Nederlandse situatie is dat de verengelsing door de politiek ingezet is. Al in 1990 lanceerde de toenmalige minister van Onderwijs, Jo Ritzen, het streefcijfer van dertig procent Engeltalige opleidingsonderdelen voor alle universiteiten. De universitaire overheden zijn daar gretig op ingegaan en gaandeweg werden de cijfers opgevoerd.

Waarom Engels?

Daarbij staan drie doelen voor ogen: de ‘internationalisering @ home’ voor de Nederlandse studenten, het aantrekken van buitenlandse studenten en de aansluiting bij internationaal onderzoek. De doelstellingen van ‘internationalisering @ home’ zijn het ontwikkelen van interculturele competenties bij de studenten, het verbeteren van communicatieve vaardigheden in

het Engels en studenten laten kennismaken met de internationale wetenschappelijke literatuur. Hierdoor zouden Nederlandse studenten goed voorbereid worden op een internationale carrière en als wereldburgers goed beslagen ten ijs komen.

Het Nederlandse hoger onderwijs wil ook meer buitenlandse studenten bedienen, niet alleen Europese uitwisselingsstudenten, maar in toenemende mate ook niet-Europese studenten die een volledige opleiding willen volgen. Deze laatste groep vormde een belangrijke trigger voor het oprukkende Engels.

Hier spelen duidelijk mercantiele beweegredenen mee. Doordat studentenaantallen beslissend zijn voor de financiering, werden sommige kleinere universitaire instellingen en gespecialiseerde opleidingen met opheffing bedreigd. Om de leegloop en dus de sluiting tegen te gaan, is men grootschalig internationaal gaan rekruteren.

Ten slotte heeft het Engels een bijna-monopolie in wetenschappelijke tijdschriften en op congressen. Daardoor steunt het academisch onderwijs in grote mate op Engeltalige publicaties.

Kritische geluiden

Tot voor kort kwam er vanuit de academische wereld maar weinig tegenkanting, maar de laatste jaren zijn steeds meer kritische geluiden te horen. Zowel de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen (KNAW) als de Taalunie hebben rapporten gepubliceerd waarin de noodzaak van een tweesporenbeleid en de urgentie van het behoud van het Nederlands als wetenschappelijke taal worden bepleit. In deze rapporten, en nu ook in het pas verschenen debatboek, wordt vooral gewezen op de gevaren van kwaliteitsverlies in het onderwijs. Studenten trekken aan de alarmbel, omdat de docenten doorgaans minder goed lesgeven in het Engels dan in het Nederlands. Het verwerken van leerstof in het Engels kost meer tijd en moeite. De meeste afgestudeerden komen op de Nederlandse arbeidsmarkt terecht en slechts een breukdeel van hen moet in het Engels communiceren. Voor een aantal beroepen – zoals artsen, leraren, advocaten – is het juist cruciaal het Nederlands adequaat te gebruiken.

Wat doet Vlaanderen?

En Vlaanderen dan? In Vlaanderen loopt het anders. Er is een vrij strenge taalregelgeving waarin quota voor anderstalige cursussen worden opgelegd. Dat is natuurlijk historisch gegroeid vanwege de strijd tegen

de verfransing. In vergelijking met Nederland is het Engels slechts mondjesmaat en veel later toegelaten. Vandaag zijn in Vlaanderen de universiteiten vragende partij om meer Engelstalig onderwijs te kunnen verstrekken. De academische overheden kloppen aan bij de politici, want ze willen af van het betuttelende systeem van quota en cursussen tellen. Hun argumenten zijn veelal dezelfde als die van hun Nederlandse collega's. Gelukkig is het bewustzijn dat men niet lichtzinnig mag omspringen met het erfgoed van de moedertaal in Vlaanderen groter dan in Nederland. Uit recente publicaties blijkt dat krampachtigheid plaats heeft gemaakt voor een bezonnen houding en voor een dynamisch taalbeleid met oog voor de Europese en internationale ontwikkelingen in het hoger onderwijs.

Bij dit alles mag niet worden vergeten dat Engelstalig onderwijs drempelverhogend werkt en een bijkomende barrière vormt voor jongeren uit meer kwetsbare groepen, die niet van thuis uit worden gesteund om al vroeg vreemde talen te leren, of voor jongeren die wel graag scheikunde of elektrotechniek willen gaan studeren, maar geen talenknobbel hebben. Het democratisch deficit is aanzienlijk en dat terwijl de Vlaamse overheid, en dus de Vlaamse belastingbetaler, nog steeds de belangrijkste financierder van het hoger onderwijs is. [cursivering door de redacteur]

Wetenschappers hebben een verantwoordelijkheid tegenover hun eigen gemeenschap om hun inzichten te delen, bekendheid te geven aan hun resultaten en voor toepassingen te zorgen binnen de nationale en

En Nederlando ekestis debato pri la tro forta dominado de la angla en la nederlanda socio, sed ĉefe en la supera edukado kie 2/3 de ĉiuj kursoj je la nivelo de 'masters' okazas en la angla. Aperis libro "Against English. Pleidooi voor het Nederlands". Oni kritikas la enhavon de la libro en tio ke ĝi tro multe citas anekdotojn, kvankam estus esceptoj kiel tiuj de lingvopsikologo Annette de Groot kiu surbaze de lastatempaj esploroj (kiujn ŝi ankaŭ eksplicite mencias), klare montras kiajn konsekvencojn povas havi la superrega anglalingva edukado. Surbaze de sia lastatempa disertacio, Eva Wissenburg ankaŭ montras, ke aperas pli da tradukitaj anglaj romanoj ol libroj originale verkitaj en la nederlanda lingvo. (*) Against English. Pleidooi voor het Nederlands Aŭtoroj: Lotte Jensen, Niek Pas, Daniël Rovers, Koen van Gulik. Eldonisto: Wereldbibliotheek, 224 blz.*

lokale context. Het Nederlands is daarvoor de geschikte taal bij uitstek.

Em. prof. dr. Godelieve Laureys is president van de Orde van den Prince, een politiek ongebonden genootschap voor Nederlandse taal en cultuur. De vereniging zet zich in voor het Nederlands als volwaardig communicatiemiddel in alle domeinen van de Vlaamse en Nederlandse samenleving.

Overgenomen met toestemming van VRT en de auteur.

Met dank aan Dan Vanherpe voor de suggestie.

MOVADO

UK 2020 - MEMORMEDALO

La LKK por la 105-a Universala Kongreso de Esperanto en Montrealo volus presigi memormedalon de la UK. Tamen, por ke ne estu malprofito, ili ŝatus pli malpli scii antaŭe kiom da medaloj ili kredeble povos vendi.

Se vi interesiĝas pri aĉetado de tia medalo, sendu mesaĝon al Garry Evans, kasisto de la LKK: garryoevans@gmail.com. Ne estos devige aĉeti medalon, sed via mesaĝo donos al ili pli precizan ideon pri kiom da medaloj vendiĝos.

La medalo estos el polurita arĝentita bronzo, kun diametro de 38 mm, kaj aspekto kiel la ĉi-apude afiŝita desegnaĵo. Ĝi kostos po ekzemplero 60 kanadajn dolarojn (aŭ 45 usonaj dolarojn, aŭ 42 eŭrojn) inkluzive luksan skatoleton, plus poŝtajn kostojn (sed sen tiaj kostoj se vi elektas ricevi la medalon dum la UK).



OUDSTE SPOOR VAN “ESPERANTO” IN DE ERFGOEDBIBLIOTHEEK: 1908

De heer Peter Rogiest, verantwoordelijke voor de diensten van de leeszaal in Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (EHC), vestigde enige tijd geleden mijn aandacht op een toevallige vondst in een register uit 1908: het had iets met Esperanto te maken, zei hij... Uiteraard was ik benieuwd. Ik kreeg de gelegenheid betreffend document in te kijken en te fotograferen.

Het bleek een bijeen geniet bundeltje te zijn: een schrijven vanuit de dienst Openbaar Onderwijs, gedateerd 14 februari 1908, gericht aan zekere heer Buschmann, belast met de aankoop van publicaties voor de “Stadsboekery”, zoals EHC in het document genoemd wordt. Dit laatste bevatte, naast een briefje, ook lijsten met titels van tijdschriften en boeken in het Esperanto. Ik las niet zonder enige emotie het woord “boekery”. Deze term was nog in zwang in mijn dorp in West-Vlaanderen, minstens tot 1970. Ik heb daar, in de “Parochiale Boekery”, de mooiste momenten van mijn kindertijd beleefd. Zoals Gezelle zei : “Oude woorden zijn kostbaarder dan edelgesteente”.

Steller van het schrijven was Louis Ritschie, geen onbekende voor wie wel eens wat leest over de geschiedenis van het Esperanto te Antwerpen. Louis Ritschie behoorde immers tot La Sepo por la Sepa, het zevenkoppig comité dat het zevende Wereldcongres Esperanto organiseerde in 1911. Op de bekende officiële foto van het comité staat hij achteraan, tweede van rechts. Hij was, als hoofd van het Openbaar Onderwijs te Antwerpen, ongetwijfeld een man van aanzien. In die tijd vielen ook de bibliotheken te Antwerpen onder hetzelfde departement als het stedelijk onderwijs. Louis Ritschie was als esperantist voldoende gemotiveerd, en ter zake deskundig, om een aankoop van Esperantopublicaties te adviseren. Een jaar voordien had hij hetzelfde gedaan voor de “Volksboekery”, en met succes. Want daar heeft een Esperantoafdeling bestaan van 1907 tot aan de tweede wereldoorlog. In de twintiger en dertiger jaren van vorige eeuw was de schrijver Lode Baekelmans bibliothecaris, hoofd zowel van Stadsbibliotheek als Volksbibliotheek als van de Stadsdrukkerij. Hij was het Esperanto niet ongenegen, en hij kende persoonlijk de Esperantodichter Jan Van Schoor. Het is pas sinds 1980 dat, in verband met de geëvolueerde wetgeving, beide bibliotheken niet meer onder eenzelfde bestuur vallen.

De geschiedenis van de Stadsbibliotheek gaat terug tot de vijftiende eeuw. Het is pas vierhonderd jaar later dat hier

bij een nieuwe sectie kwam, waar men ook boeken kon lenen, de Volksbibliotheek. Alles was toen onder één dak, in de zogenaamde Sodaliteit aan het Conscienceplein. De imposante ingang was deze van de Stadsbibliotheek, een achterdeur deze van de Volksbibliotheek. Laatstgenoemde kende een toenemend succes, en wegens plaatsgebrek kwamen er filialen bij, o.m. in de Blindestraat. Mogelijk is genoemde Esperantoafdeling opgedoekt door toedoen van de Esperantohatende nazi's. De bibliothecaris kon blijkbaar een deel van de collectie in veiligheid brengen in de Stadsbibliotheek, waar ze meer uit het zicht was. Het is natuurlijk ook mogelijk dat de Esperantoafdeling eenvoudigweg moest verdwijnen omdat er te weinig uitleningen waren, wat een verdedigbare praktijk is, bestuurlijk gezien, in de gewone openbare bibliotheken. Hoe dan ook heeft men gelukkig de reflex gehad een aantal boeken en tijdschriften naar EHC over te brengen. Dat een aantal werken uit de Volksbibliotheek konden gered worden is nu nog te zien aan de stempels op een aantal Esperantopublicaties, thans in EHC. In de inleiding op het werkje Elektitaj Noveloj van Lode Baekelmans, gepubliceerd in 1931, lezen we dat de Esperantoafdeling van de Volksboekery in de Blindestraat een 500-tal boeken omvatte. De datum van stichting van die Esperantoafdeling wordt bevestigd door het congresverslag van het Wereldcongres Esperanto te Antwerpen van 1928. Tijdens dit congres werd ook een tentoonstelling van Esperantoboeken georganiseerd in de Volksbibliotheek van de Blindestraat.

Ik heb het stamboek (register van verworven publicaties) van EHC doorlopen voor het jaar 1908. In dit jaar is er geen aankoop van Esperantopublicaties gebeurd. Men zal toen vermoedelijk beslist hebben dat men kon volstaan met Esperanto in de Volksbibliotheek. Het teruggevonden document werpt dus licht op de figuur van Louis Ritschie, en op de pionierstijd van het Esperanto te Antwerpen. Het vormt bovendien duidelijk, zij het met kronkelwegen, het beginpunt voor de geschiedenis van een Esperantocollectie in EHC, collectie waarvan het belang alleen maar kan toenemen, mits verdere steun van la Esperantistaro. Ze verdient deze steun ten volle, want thans is ze één van de zeldzame werkelijk wettig beschermde grotere collecties van Esperantopublicaties in de Benelux! Ze is ook één van de zeer weinige Esperantocollecties die in de befaamde catalogoog van WorldCat opgenomen zijn!

Cyreen Knockaert

VALSE VRIENDEN - deel 2

Als je Esperanto leert, valt het op dat veel Esperantowoordjes bekend voorkomen. De betekenis van woorden als *biologio*, *pluki*, *besto* of *planto* hoeft een Nederlandstalige over het algemeen niet op te zoeken. Gelijkenissen kunnen echter ook misleidend zijn. Sommige Esperantowoordjes die ons bekend voorkomen, blijken namelijk toch iets anders te betekenen. Zo'n woord wordt vaak een valse vriend genoemd. Hieronder vind je een overzicht!

Nederlands woord	Esperantoverting	Esperantowoord dat erop lijkt	Vertaling
adem	spiro	spier	muskolo
bewijzen	pruvi	proeven	gustumi
bijten	mordi	moorden	murdi
brief	letero	letter	litero
brood	pano	pan	poto
brug	ponto	pont	pramo
conditie (voorwaarde)	kondiĉo	(lichaams)conditie	korpostato
dagblad	ĵurnalo	journaal	loglibro, novafelsendo
dauw	roso	roos	rozo
(boek)deel	volumo	volume	volumeno
degen	spado	spade	fosilo, ŝpato
dragen	porti	porto	afranko
Duitser	germano	Germaan	ĝermano
eeltig	kala	kaal	kalva
filmkunst	kino	kin	mentono
gebrekkig	kripla	kreupel	lama
gewoon	ordinara	ordinair	vulgara
goud	oro	oor	orelo
haakje, nietje	krampo	kramp	kramfo
hals, keel	kolo	kool	brasiko (groente), karbo (steenkool)
hart	koro	koor	ĥoro, koruso
herderstasje (plant)	kapselo	kapsel	hararanĝo
hoen, haan	koko	kok	kuiristo
houw met bijl	hako	haak	hoko
humeur	humoro	humor	humuro
kant (stof)	punto	punt	punkto, pinto, poento
kaste (in India)	kasto	kast	ŝranko
kelder	kelo	keel	gorĝo
kiel (van een schip)	kilo	kilo	kilogramo
klok	horloĝo	horloge	brakhorloĝo
komma	komo	coma	komato
kopje	taso	tas	sako, teko
kraakgeluid	knaro	knar	oldulo
kruisbes	groso	gros	groco, plimulto

kus	kiso	kies	molaro
lekken	liki	likken	leki
letter	litero	liter	litro
lijst	listo	list	ruzaĵo
likken	leki	lekken	liki
loop, gang	iro	Ier	irlandano
lot	sorto	soort	speco, specio
luchter	lustru	lustrum	jarkvino
meer	lago	laag	tavolo
melken	melki	melk	lakto
mens	homo	homo	samseksemulo
muis	muso	mus	pasero
plaatsje	loketu	loket	ĝiĉeto
plannetje	planeto	planeet	planedo
plein	placo	plaats	loko
Pool	polo	pool	poluso
raaf	korvo	korf	korbo
rechtvaardig	justa	juist	ĝusta, ĵus
restaurateur	restaŭranto	restaurant	restoracio
snaar, stemband	kordo	koord	ŝnuro
stekken	stiki	stikken	stebi, sufokiĝi
tandwiel tand	kamo	kam	kombilo
tas	sako	zak	ujo, poŝo, aĉulo, skroto
tijd	tempo	tempo	rapideco
trede	ŝtupo	stoep	trotuaro, perono
trotseren	spiti	spijt hebben	bedaŭri
Vasten	fasto	vast	fiksa
veld, akker	kampo	kamp	tendaro
verbazing	miro	mier	formiko
verleiding	tento	tent	tendo
vet	graso	gras	herbo(j)
vlas	lino	linnen	tolo
vloer	planko	plank	breto, dilo
wervelkolom	spino	spin	araneo
wijk	kvartalo	kwartaal	kvaronjaro
wijn	vino	vin	naĝilo
wolf	lupo	loep	lupeo
wonen	loĝi	logeren	gasti
zeep	sapo	sap	suko
zeil	velo	vel	felo, haŭto
zeldzaam	rara	raar	stranga
zetsel (drukkunst)	kompostajo	compost	kompoŝto

Een vollediger overzicht van “valse vrienden” kun je vinden op de website tekstoj.nl van Roel Haveman, tevens de bron van deze selectie. Daar vind je trouwens ook informatie over homoniemen, vormverschillen en invloeden van andere talen: mallonge.net/uitglijders

2020

Tijdschriften
Horizontaal (nl, 6 nrs/j) Het behandelt taalproblematiek en de Esperantobeweging en besteedt ruime aandacht aan de activiteiten van de plaatselijke Esperantogroepen.

Monato (esp, 11 nrs/j) Dit tijdschrift, uitgegeven door FEL, is een algemeen tijdschrift over politiek, economie en cultuur: een aanrader als dagelijkse lectuur.

Esperanto (esp, 11 nrs/j) het officiële ledenblad van UEA (Esperanto Wereldbond). Het behandelt voornamelijk de internationale Esperantobeweging en zijn cultuur.

Kontakto (esp, 6 nrs/j) Tijdschrift voor jongeren en beginners. Het behandelt de meest uiteenlopende facetten van de internationale cultuur.

Literatura Foiro (esp, 6 nrs/j) Hoogstaand literair tijdschrift, met uittreksels, interviews en recensies uit de originele en vertaalde esperantoliteratuur.

Juna Amiko (esp, 4 nrs/j) Een tijdschrift voor kinderen die Esperanto kennen of het juist leerden, ook geschikt voor beginners, met eenvoudige teksten en vele illustraties.

Ateo (esp, 2 nrs/j) Tijdschrift van ATEO (Ateista Tutmonda Esperanto-Organizo).

La Kancerkliniko (esp, 4+1 nrs/j) Humoristisch en satirisch tijdschrift.

Espero Katolika (esp, 4 nrs/j) Tijdschrift van de katholieke Esperantobeweging.

Internacia Pedagogia Revuo (esp, 4 nrs/j) Lidmaatschap + tijdschrift van de vereniging van esperantisten-leraren met artikelen over pedagogie, methodologie en onderwijs.

Esperantista Vegetarano (esp, 2 nrs/j) het tijdschrift van TEVA (Tutmonda Esperantista Vegetarana Asocio) Niet alleen voor vegetariërs en veganisten maar ook geïnteresseerden vinden er interessante artikels in.

Betalings- en inschrijvingsformulier
 rechtstreeks zenden aan: Vlaamse Esperantobond vzw
 Lange Beeldkensstraat 169, BE-2060 Antwerpen
 of via een plaatselijke groep

Telefoon: 03 234 34 00
 admin@fel.esperanto.be
 www.esperanto.be

Code:

Familiennaam: _____ Voornaam: _____

Adres: _____

Postnummer: _____ Gemeente: _____

Telefoon: _____ Beroep: _____

Geboortedatum: _____ Nationaliteit: _____

E-mail: _____

Tot welke plaatselijke Esperantogroep wenst u te behoren? ¹

- Antwerpen Brugge Gent Kalmthout Limburg
 Kortrijk Leuven Oostende Turnhout

Andere leden van het gezin:

Naam: _____ Voornaam: _____ Geboortedatum: _____

Nationale lidmaatschapsbijdragen:

f	– gewoon lid ^{2,4}		30,00 EUR EUR
		rete	25,00 EUR EUR
fm	– gewoon lid + Monato		85,00 EUR EUR
		rete	58,00 EUR EUR
s	+ familiaal lid (alle andere leden van het gezin) ³		+25,00 EUR EUR
	– gewoon lid + gift van		+40,00 EUR EUR
df	– levenslang lid ²		750,00 EUR EUR

- Ik ben sympathisant en stort een gift aan de Vlaamse Esperantobond vzw⁵; EUR
 Mijn vereniging heeft sympathie voor Esperanto en wil op de hoogte blijven van initiatieven van de Vlaamse Esperantobond vzw.

Extra steun

Ik schenk de volgende som:

g – voor de werking van de plaatselijke groep (zonder fiscaal attest) ⁵ EUR

d – Ik wil de jongeren steunen EUR

Meer informatie

Voor meer informatie over lidmaatschappen, allerhande tijdschriften en boeken in of over Esperanto zal de Vlaamse Esperantobond vzw u graag helpen. U kunt iedere werkdag bellen van 11.00 tot 13.00 en van 14.00 tot 18.00, of schrijven naar bovenstaand adres. Ook de bestuursleden

De gegevens die u hier verstrekt, worden in de computer van de Vlaamse Esperantobond bewaard. Zij worden enkel gebruikt om u te informeren over de doelstellingen en de activiteiten van de Esperantobeweging, voor facturatie, e.d. U kan schriftelijk om een uittreksel van de gegevens die FEL over u heeft verzocht, te laten wijzigen of verwijderen.
Zie ook : www.esperanto.be/fel/nl/privacy.php

Totaal pagina 1

Abonnementen:

p	Horizontaal (gratis voor leden)	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	25,00 EUR / 30,00 EUR EUR
m	Monato		59,00 EUR EUR
em	Ret.Monato Ascii/Unicode/PDF/ePub		35,40 EUR EUR
a	Agenda La Jarox	6,90 EUR EUR
e	Esperanto	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	35,00 EUR EUR
ja	Juna Amiko		11,00 EUR / 18,00 EUR EUR
kk	La Kancerkliniko		27,50 EUR EUR
k	Kontakto		25,00 EUR EUR
if	Literatura Foiro (6 foje jare)		47,00 EUR EUR

Esperantista Vegetarano / Naturista Vivo / Internacia Pedagogia Revuo / Espero Katolika /

Ateo : zie Internationale lidmaatschapsbijdragen !

Boeken

muzm	Muzeo de milito (Magris)		35,00 + 4,00 EUR EUR
konep	Konflikto de la epokoj (E. De Kock)		33,00 + 5,00 EUR EUR
espr1	Esprimaro (Desmet)		12,00 + 2,40 EUR EUR
foto3	Fotoalbumo fermigas (T. Steele)		7,00 + 1,60 EUR EUR
mufa	Muellilo de la fortunio (Slavici)		11,40 + 2,40 EUR EUR
mfea	Murdo en la teatro (Gates)		9,00 + 2,40 EUR EUR
surb	Ŝtona urbo (Anna Löwenstein)		24,00 + 4,00 EUR EUR
amru	Amo inter ruinoj (T. Steele)		16,00 + 2,40 EUR EUR
putin	Homoj de Putin (2a eldono) (Kalle Kniivilä)		15,00 + 4,00 EUR EUR
bbub	Bruseila bubo		7,00 + 2,40 EUR EUR
dnhe	Dio ne havas eklezion (T. Steele)		11,40 + 2,40 EUR EUR
brve	Brigo kun Veneno (R.C. Gates)		7,50 + 2,40 EUR EUR
kamuf	Konvinka Kamufilaĵo (T. Steele)		19,00 + 4,00 EUR EUR
paxm	Paradizo Ŝelita		19,20 + 4,00 EUR EUR
fkka	Flugi kun kakatuj (T. Steele)		16,49 + 2,40 EUR EUR
grafo	Grafo de Monte Kristo (Dumas)		79,00 + 5,00 EUR EUR
vagl	Kiel vaglumoj (W. Eisschot)		10,00 + 1,60 EUR EUR
sagao	Sagao de Njal		18,00 + 4,00 EUR EUR
pino	Aventuroj de Pinokjo		10,00 + 2,40 EUR EUR
ipra	Informado praktike		15,00 + 2,40 EUR EUR
txas	Talpoĉasisto (Stefan Lang)		19,49 + 2,40 EUR EUR
samo	Supla amo, Lenige liefde, de Coninck		16,00 + 2,40 EUR EUR
kcxk	Kvazaŭ ĉio dependus de mi (T. Steele)		19,20 + 4,00 EUR EUR
sxaj	Aventuro en mondo de ŝajnigado (J. Codjo)		6,00 + 1,60 EUR EUR
lipid	Por ke la tagoj de la homaro (L. Zamenhof)		24,00 + 4,00 EUR EUR
marti	Morto de artisto (Anna Löwenstein)		20,00 + 5,00 EUR EUR
			TOTAAL EUR

KORTING van 20% bij aankoop vanaf 3 boeken (mogen verschillende titels zijn)
 Max. 7,50 € port in België.

2 - BESTELFORMULIER

Totaal pagina 1 & 2

Cursussen en woordenboeken

ebil	bidvortaro		38,00 + 5,32 EUR EUR
nedi	Nemave Edifi (por progresantoj)		20,00 + 2,28 EUR EUR
ep	Cursuspakket Esperanto Programita		24,19 + 3,80 EUR EUR
progm1	Woordenboek NL-Eo-NL (Luksa)		32,00 + 5,32 EUR EUR
progm	Woordenboek NL-Eo-NL		18,00 + 3,80 EUR EUR
abcg	ABC-Gramatiko de Esperanto		29,75 + 3,80 EUR EUR
amem	Gramatika ABC Mempraktikilo (oefenboek)		17,11 + 3,80 EUR EUR
progz	Zakwoordenboekje		3,00 + 1,52 EUR EUR
leks1	Leksikaj ekskursoj dua volumo		14,00 + 2,28 EUR EUR
leks2	Leksikaj ekskursoj tria volumo		15,00 + 2,28 EUR EUR
fesp	Fundamento de Eo, nederlanda		10,00 + 2,28 EUR EUR
unua	Unua libro		5,00 + 2,28 EUR EUR

Internationale lidmaatschapsbijdragen:

jl	lid UEA met toegang tot jaarboek		44,00 EUR EUR
jl + e	lid UEA met Esperanto-revuo en toegang tot jaarboek		74,00 EUR EUR
z	Societo Zamenhof		+ 148,00 EUR EUR
ipr	ILEI + Internacia Pedagogia Revuo	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	11,00 EUR / 22,00 EUR EUR
eiprj	ILEI + Internacia Pedagogia Revuo kaj Juna Amiko	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	22,00 EUR / 34,00 EUR EUR
nu	INOE + Naturista vivo		15,00 EUR EUR
tv	TEVA + Esperantista vegetarano	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	10,00 EUR / 21,00 EUR EUR
at	ATEO + Ateista Organizo	<input type="checkbox"/> rete <input type="checkbox"/> papere	10,00 EUR EUR
ek	IKUE + Espero Katolika		30,00 EUR EUR
			TOTAAL EUR

Ik betaal

- Ik betaal het totaal op één van de volgende rekeningen van de Vlaamse Esperantobond vzw: IBAN BE66 0000 2653 3843 BIC BPOTBEB1, IBAN BE31 4025 5105 3155 BIC KREDBEBB, en zend dit formulier aan de Vlaamse Esperantobond vzw, Lange Beeldkensstraat 169, 2060 Antwerpen.
- Ik betaal het totaal aan mijn Esperantogroep (zie blz. 1) en zend dit formulier ook aan hen.
- Ik heb een tegoed op mijn rekening bij FEL, gelieve mijn rekening te debiteren.

Noten:

1. Een lid van de Vlaamse Esperantobond vzw is automatisch ook gewoon lid van de dichtsbijzinde plaatselijke Esperantogroep. Wenst u lid te zijn van een andere groep, plaats dan een kruisje in het vierkantje achter de naam van die groep.
2. Leden en steunende leden van de Vlaamse Esperantobond vzw (FEL) krijgen een gratis abonnement op het tijdschrift Horizontaal. Leden krijgen op aanvraag de Membromarkfolio van UEA, dat recht geeft op het gebruik van de Delegita Reto in het Jaarboek van UEA. Deze lidmaatschapszegels kunnen worden aangevraagd via de plaatselijke groepen of rechtstreeks bij het bondssecretariaat.
3. Bij een familiaal lidmaatschap is iedere 2de en volgende persoon die op hetzelfde adres woont, lid. Er wordt slechts één tijdschrift per adres verzonden.
4. Jongeren tot en met 29 jaar worden automatisch lid van de Vlaamse Esperantobond (FLEJA).
5. **Giften** van 40,00 EUR of meer aan de Vlaamse Esperantobond vzw komen in aanmerking voor belastingvermindering in **2019**. In voorkomend geval worden de attesten verstuurd in het begin van het kalenderjaar dat volgt op de schenking. *Schenkingen rechtstreeks aan een plaatselijke groep komen NIET in aanmerking voor belastingafrek.*

BESTELFORMULIER - 3

ESPERANTO IN EEN ZESLANDENPROJECT MET STEUN VAN DE EU

Het heeft geen zin om Esperanto als verplicht leervak in te voeren, vindt Antonio Fabián Jiménez, in wiens school veel leerlingen er zelf voor kozen om Esperanto te leren in het kader van een project met financiële steun van de EU. “Het moet een vrije keuze zijn, iets speels, leuk, modern maar ook nuttig en waardevol”, zegt hij.

Middelbare scholen in zes landen van de EU krijgen steun van het Erasmus+-programma voor een samenwerkingsproject. Bedoeling is om door het aanleren van Esperanto de studie van vreemde talen te bevorderen en “Europese waarden” te verspreiden. De scholen zijn gelegen in Frankrijk, Griekenland, Spanje, Hongarije, Italië en Litouwen.

Wij vroegen Antonio Fabián Jiménez, leraar aan het Almenara-gymnasium in Vélez-Málaga (Zuid-Spanje), initiatiefnemer van het project en coördinator van de project-werkgroep, om er meer over te vertellen.

Libera Folio: Wanneer startte het project, wat is de bedoeling en hoeveel leerlingen, van welke leeftijd, nemen eraan deel?

Antonio Fabián Jiménez – Het project “EK – Esperanto Komuniko” begon in het schooljaar 2018-2019 op basis van het programma Erasmus+ KA1. Dit project houdt in dat we Esperanto proberen aan te leren om de studie van vreemde talen te bevorderen en ook om te werken aan waarden zoals vrede, culturele verstandhouding, neutrale democratische communicatie, enzovoort. Eerst kozen 26 leerlingen voor het studievak “Esperanto en Europese waarden”, maar uiteindelijk, wegens organisatorische problemen, zijn er maar 22 leerlingen die officieel de internationale taal leren.

- Ik nam het initiatief tot dit project in mijn middelbare school in Spanje. De andere scholen steunden ons vanaf het begin. Zij kregen ons op bezoek om te tonen op welke manier zij Esperanto aanleren of gebruiken en hoe men er vreemde talen onderwijst.

Wat betekent het in de praktijk, dat jullie project EU-steun krijgt op basis van het KA1-programma? Werk je samen met gelijksoortige programma's in andere landen?



- Dat betekent dat de Europese Unie met het programma Erasmus+ het hele project bekostigt: de reizen, overnachtingen, maaltijden, cursussen, materialen. Het programma maakt het mogelijk om naar verschillende landen te reizen waar men Esperanto onderwijst. Bedoeling is om te leren hoe men de taal aanleert, hoe de toestand van Esperanto elders is, en ook om ervaring op te doen met de meest vooruitstrevende methodes van vreemdetalenonderwijs en daarbij Esperanto te betrekken om een nieuwe methodologie te ontwikkelen die interessant is voor en toepasbaar in andere leercentra. Wij willen geen eiland zijn, wij willen dat andere basis- en middelbare scholen in Spanje en Europa hetzelfde doen, en in hun scholen hun eigen projecten opstarten, gebruikmakend van de mogelijkheden en middelen van het Erasmus+-programma.

Wat zouden Esperantoactieveelingen kunnen doen in andere EU-landen om dergelijke projecten op te starten en grensoverschrijdend samen te werken?

- Het Erasmus+-programma is bedoeld voor leerkrachten van basis- en middelbare scholen, gymnasia en universiteitsprofessoren die hun leercentra op een of andere manier willen verbeteren. Er bestaan twee wegen, het KA1-programma is alleen voor leraren en onderwijzers. De projecten maken het mogelijk dat zij kunnen reizen en een opleiding volgen in een ander land door middel van cursussen, of luisterstages om het werk en de methodes van andere collega's te obser-

veren. Daarna moeten ze alles wat ze hebben geleerd toepassen in hun leercentra en de verworven kennis aantonen.

- Een andere mogelijkheid zijn de KA2-projecten om samen met leerlingen deel te nemen aan een grensoverschrijdend werk of project. Het Erasmus+-project is zonder twijfel een echt geschenk voor de Esperantobeweging omdat het veel middelen voorziet en ook het beeld van onze taal en de beweging meer serieus geeft. Het volstaat om een interessant project te beschrijven met precieze data dat beantwoordt aan de doelstellingen van het Erasmus+-programma. Het moeten wel interessante projecten zijn, die echt bruikbaar zijn en ofwel het leren of het aanleren bevorderen, ofwel een meerwaarde betekenen van het leercentrum.

Jullie project beoogt op de eerste plaats het aanmoedigen van het leren van talen in het algemeen, niet specifiek het aanleren van Esperanto aan de leerlingen. Ga je er anderszins toch niet van uit dat enkele van jullie leerlingen zich op Esperanto zullen toeleggen?

- Als je iets niet kent, bestaat het niet. Simpelweg overal op school bekendmaken dat Esperanto bestaat was destijds al echt nieuws. Ik ben van mening dat de Esperantobeweging de belangrijke rol van het aanleren van en het overdragen van kennis over Esperanto uit het oog verloren is. Vele vooroordelen en verdraaiingen die over Esperanto bestaan zijn te wijten aan een gebrek aan kennisoverdracht over Esperanto. Bedenk dat een leerkracht elk jaar minstens 130 tot 150 leerlingen heeft, die correcte informatie zullen krijgen over de taal. Daarna is het aan de leerlingen om ze te leren of niet, maar ze zullen tenminste niet geloven dat het een misbaksel is of een dode sektarische taal. De beweging zou zich moeten richten op opvoeders en leraren, want zij zijn van belangrijke betekenis in de verspreiding van Esperanto.

- In mijn gymnasium vernemen leerlingen dat Esperanto bestaat. Zij die het willen, kunnen het leren tijdens hun vrije tijd, een halfuur per week. Enkele leerkrachten Engels, Frans, Latijn en Oudgrieks gebruiken die tijd om grammaticale zaken te verduidelijken of gelijkenissen tussen talen te bespreken, maar het belangrijkste is dat wij het leervak "Esperanto en Europese waarden" aanbieden, waar men officieel Esperanto aanleert. De punten die men via dit vak kan verwerven voor het toegangsexamen van de universiteit zijn evenwaardig aan die voor de vakken wiskunde, geschiedenis, Spaans, Engels of filosofie. Op die manier is het Esperanto van grote waarde, en bekijken zij het als iets innovatiefs, een leuk leervak dat gemakkelijk onder de knie te krijgen is.

Niet weinig esperantisten menen dat de beste weg naar de algemene verspreiding van Esperanto het invoeren van de taal als verplicht leervak op school in veel landen zou zijn. Wat is jouw opinie daarover?

- Naar mijn mening is opvoeding de ware sleutel. Om echt te groeien en vooruitgang te boeken, moet er in de maatschappij een verlangen naar Esperanto ontstaan. Om dat te bereiken moeten mensen eerst afweten van het bestaan van Esperanto en de juiste informatie krijgen. Leerkrachten zijn gerespecteerde mensen die elk jaar honderden, duizenden, miljoenen mensen opvoeden. Hun ideeën zijn de ideeën van de toekomstige generatie, bijgevolg moeten leerkrachten het doelpubliek van Esperanto worden. Laten we dus naar universiteiten gaan, cursussen Esperanto voorstellen aan studenten in de faculteiten opvoedkunde.

- Maar men moet dat op een intelligente manier doen. Het zou te gek zijn om het voor te stellen als "de broederlijkheidstaal van het homaranisme" of de "internationale taal", zij zullen antwoorden dat dit neigt naar een religieuze sekte, en dat het Engels al lang de strijd voor een internationale taal heeft gewonnen... Stel het voor als een nieuwe methodologie om vreemde talen aan te leren, en ze zullen het idee warm onthalen. Probeer daar een interessant project op te zetten, het geld is er, bij Erasmus+, de internetcontacten zijn er en zij zullen echt geïnteresseerd zijn, Esperanto leren en aanleren.

- Vandaag de dag is het geen goed idee om Esperanto als verplicht leervak in te voeren, al was het maar omdat Esperanto aanleren averechtse reacties kan uitlokken bij het grote publiek. Het moet een vrije keuze zijn, iets speels, leuk, modern maar ook bruikbaar en waardevol. Het belangrijkste winstpunt is dat de Esperantocertificaten volwaardig zijn en overal erkend. En dat is het tweede been waarop we moeten staan: Esperanto moet aantrekkelijk worden vanwege die certificaten. Die certificaten moeten op de jobmarkt qua studiekredieten of -punten evenveel waarde hebben als certificaten van Engels, Spaans, Frans of Duits. Als we dat kunnen bereiken, zullen veel mensen zich interesseren voor Esperanto gewoonweg omdat het nuttig is voor hun beroepsleven, omdat het veel gemakkelijker en sneller aan te leren is dan om het even welke andere taal. In plaats van Esperanto op te dringen aan de maatschappij, is het beter om de maatschappij er vrijblijvend om te laten vragen.

Bron: <https://www.liberafolio.org/2019/09/27/eu-subtenas-esperanton-en-seslanda-projekto/>

Vertaling: Piet Glorieux

VIVO DE ZAMENHOF

DOKTORO ZAMENHOF – ĉapitro 5

DOKTER ZAMENHOF – ĥoofdstuk 5

Tamen iam "l' amikino en la rondo" divenis la misteron. Klara Zilbernik, filino de Kovno, komercisto, renkontis Zamenhof ĉe bofrato sia. Sprita, gaja, energia, kaj bonkora, ŝi atente rimarkadis la junulon silenteman kaj timeman. Granda frunto pura kaj pensema; sub okulvitroj rigardo luma kaj profunda. Amo venis inter ili. Unu tagon li konfesis al ŝi siajn du sekretojn. Ŝi komprenis, kaj decidis partopreni lian vivon de sindono.

Ŝi povis antaŭvidi ekzistadon malfacilan, kaj tial agis tre kuraĝe. La diplomon kuracistan Ludoviko Zamenhof ricevis jam du jarojn antaŭ tio; sed inter 1885 kaj 1887 li vane serĉis tujan vivrimedon. De loko al loko tre malĝoje li provadis trovi la sufiĉan klientaron. La komenco estis neprospera. Ankaŭ lia modesteco kaj sentemo lin malhelpis. Tre ŝatata de malriĉaj malsanuloj, li ne sciis gajni grandajn sumojn. En Plock unu vesperon oni lin venigis en domon de riĉuloj. Kuŝis maljuna sinjorino, kaj apude tri doktoroj. Stato malespera. Post du tagoj ŝi pereis. Al la kvar vokitaj kuracistoj la gefiloj sendis altan pagon. Zamenhof rifuzis sian. Kial preni monon, kiam mortis la kliento?

En Vejsieje, la urbeto litva, li ĉeestis morton de bubino. Febro ŝin bruligis for. Pro doloro la patrino malfeliĉa preskaŭ frenezigiĝis. Dum monatoj poste li aŭdadis ŝiajn plorojn kaj ĝemadon. Li decidis lasi ĝeneralan praktikadon kaj elekti fakon okulistan.

Tial li vojaĝis al Vieno por studadi oftalmologion ĉe speciala kurso. En aŭtuno 1886 li revenis Varsovion al gepatra hejmo. Tie li malfermis akceptejon kiel okulisto. Dum sama vintro li ekkonis sian fianĉinon kaj ricevis kuraĝigon por eldoni sian verkon al publiko.

Jam de jaroj li ja serĉis eldoniston. Klopodo sensukcesa. Neniu volis riski monon. Ankaŭ tiel li ekspertis la maldolĉon de l' financa flanko en la mondo. Nova turmento komenciĝis.

Tamen urĝis aperigi lian lingvon. Dum silente li ĝin perfektigis, ekfloris okcidente "Volapük" de l' abato Ŝlejer el Konstanco. La vortaro estis malfacila kaj arbitra. Dum longa tempo Zamenhof nenion sciis pri tiu provaĵo. Kiam ĝia famo lin atingis, unue li tre ĝojis, sed konstatis poste, ke la solvo mem ne taŭgas. Baldaŭ la movado jam malkreskis. Multaj homoj malkuraĝis, kaj forlasis la aferon. Urĝis montri al la mondo, ke la celo restas prava. Nur la sistemo estis malbona. Lingvo devas esti ja internacia kaj vivanta, ne arte fabrikita.

Toch kwam "de vriendin uit de groep" achter het mysterie. Klara Zilbernik, dochter van een koopman uit Kaunas, maakte kennis met Zamenhof bij haar schoonbroer. Pienter, vrolijk, energiek en goedgehartig had ze haar oog laten vallen op de stille, schuchtere jongeman. Een groot voorhoofd, zuiver en nadenkend; achter zijn bril een klare en diepe blik Tussen hen ontloek de liefde. Op een dag vertrouwde hij haar zijn twee geheimen toe. Zij begreep het en besloot zijn leven van zelfopoffering met hem te delen.

Zij kon een moeilijk bestaan bevroeden, en het was dus een moedige beslissing die ze nam. Twee jaar voordien al had Ludoviko Zamenhof zijn doktersdiploma behaald; maar tussen 1885 en 1887 zocht hij vergeefs naar middelen van bestaan. Her en der zocht hij mistroostig naar een toereikend clientele. Het begin verliep armoedig. Ook zijn bescheidenheid en gevoeligheid stonden hem in de weg. Erg geliefd bij de arme zieken, slaagde hij er niet in om grote sommen te verdienen. Op een avond in Plock ontbood men hem in de woning van bemiddelde mensen. Een oude vrouw lag te bed en bij haar stonden drie geneesheren. Haar toestand was hopeloos. Na twee dagen stierf ze. De kinderen betaalden de vier erbij geroepen dokters rijkelijk. Maar Zamenhof weigerde zijn honorarium. Waarom geld vragen als de patiënt gestorven is?

In het Litouwse stadje Vejsieje was hij erbij toen een jong meisje stierf. De koorts had haar opgebrand. Het verdriet maakte de ongelukkige moeder bijna gek. Maanden daarna nog hoorde hij haar gesnik en gejammer. Hij besloot om het beroep van huisdokter te laten voor wat het was en voor het vak van oogarts te kiezen. Om die reden reisde hij af naar Wenen om er een speciale cursus oogheelkunde te volgen. In de herfst van 1886 keerde hij terug naar het ouderlijke huis in Warschau. Daar opende hij een praktijk als oogarts. Tijdens diezelfde winter maakte hij kennis met zijn verloofde en werd hij gestimuleerd om zijn project te publiceren.

Jarenlang was hij al op zoek naar een uitgever. Zonder succes. Niemand wou er geld in investeren. Ook op die manier ervoer hij de harde, financiële kant van de wereld. Het begin van een nieuwe beproeving. Toch moest hij zijn taal dringend lanceren. Terwijl hij ze in stilte bijschaafde, maakte in het Westen "Volapük" van abt Schleyer uit Konstanz furore. De woordenschat was moeilijk en arbitrair. Gedurende lange tijd wist Zamenhof niks af van dit project. Toen de faam van "Volapük" ook hem bereikte, was hij aanvankelijk blij, maar stelde later vast dat de oplossing van Schleyer niet voldeed. Snel daarna zou de Volapük-beweging ook teruglopen. Veel adepten verloren de moed en haakten af. Het was hoognodig om de wereld te tonen dat het doel gerechtvaardigd bleef. Alleen het gekozen systeem deugde niet. Want een taal moest internationaal en levend zijn, niet kunstmatig gefabriceerd.

Tiam intervenis homo tre helpema. Li estis la patro de Klara Zilbernik. Lia filino fianĉiĝis en printempo¹ kun D-ro Zamenhof. La juna scienculo kaj idealisto tre plaĉis al li. Pri lia plano li demandis lin. Grandega la projekto! Nobla la celo! Simpla komercisto li mem estis, sed amanto je ideoj. Je kio do utilis gajni monon kaj ŝpareti? Ĉu ne por igi vojon pli facila al unu pli klera ol li mem kaj pli valora por homaro?

Multaj patroj en lia loko malkonsilus la filinon. Nur dirus ili: "Veran viron mongajnantan kaj realan vi elektu, ne revulon!" Tiel ili paroladus, frizante la lipharojn. Malsame Zilbernik: "Geniulo estas via Ludoviko", li diris; "filineto mia, vi havos sanktan taskon. Ĵaluze ankaŭ mi dezirus helpi lin."

Tial proponis la bopatro, ke la edziĝo jam fariĝu en somero, kaj antaŭe jam presiĝu je lia kosto la libretoj pri mondlingvo. Tiel okazis. Dum du monatoj presprovaĵoj atendadis ĉe la cenzuristo. Feliĉe tiu estis bonkonato de la patro de Zamenhof. Fine la 14. de julio² li allasis la permeson al presisto. La verko kredeble ŝajnis al li sendanĝera naivaĵo. La aŭtoro estis maltrankvila. Unuflanke malpacienco, aliflanke timo lin agitis.

"Mi estis tre ekscitita antaŭ tio ĉi; mi sentis, ke mi staras antaŭ Rubikono, kaj ke de la tago, kiam aperos mia broŝuro, mi jam ne havos la eblon reiri; mi sciis, kia sorto atendas kuraciston, kiu dependas de la publiko, se ĉi tiu publiko vidas en li fantaziulon, homon, kiu sin okupas je 'flankaj aferoj'; mi sentis, ke mi metas sur la karton tutan estontan trankvilecon kaj ekzistadon mian kaj de mia familio; sed mi ne povis forlasi la ideon, kiu eniris mian korpon kaj sangon, kaj ...mi transiris Rubikonon."

En tiaj tagoj Zamenhof verkis versaĵon tre mallongan: "Ho, mia kor'!" Ĝi sonas iom kiel spirado malfacila de homo suprenkurinta kvin etaĝojn de ŝtuparo kaj staranta antaŭ pordo halte:

*Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
Ho, mia kor'!
Ho, mia kor'! Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor'!
Sufiĉe! trankviliĝu de l' batado,
Ho, mia kor'!*

La unua libreto aperis en la rusa lingvo. Baldaŭ poste sekvis eldonoj pole, france, germane kaj angle. Ĉiuj entenis saman enkondukon, tekstojn en lingvo internacia: Krista preĝo "Patro nia", el Biblio, Letero, Versaĵoj, plenan gramatikon el dek ses reguloj, dulingvan vortareton el naŭcent radikoj. Ankaŭ estis aliĝiloj kun promeso tuj komenci la lernadon, kiam dek milionoj da personoj estos same promesintaj. Per deklaro sur la dua paĝo la aŭtoro jam forlasis ĉiajn rajtojn siajn, ĉar "lingvo internacia, kiel ĉiu nacia, estas komuna propraĵo". La

Op dat moment kwam er een heel behulpzaam iemand op de proppen. Het was de vader van Klara Zilbernik. Zijn dochter verloofde zich in de lente met Dr. Zamenhof. De jonge wetenschapper en idealist viel bij hem erg in de smaak. Hij vroeg hem uit over zijn plannen. Wat een groots project! Wat een nobel doel! Hij was een eenvoudige koopman, maar hij stond open voor ideeën. Welk nut had geld verdienen en sparen? Was het niet om de weg te bereiden voor iemand die meer ontwikkeld was dan hij en van grotere waarde was voor de mensheid? In zijn plaats hadden veel vaders hun dochter zo iemand afgeraden. Zij hadden gezegd: "Kies een echte man, die geld verdient en in de realiteit leeft, geen dromer!" Zo zouden zij praten, terwijl ze hun snor gladstreken. Hoe anders reageerde Zilbernik: "Jouw Ludoviko is een genie", zei hij. "Dochtertje van mij, jou wacht een heilige taak. Hoe graag zou ik hem helpen." Om die reden stelde de schoonvader voor dat hun huwelijk al in de zomer zou plaatshebben, en dat de boekjes over de wereldtaal voordien al op zijn kosten gedrukt zouden worden. Zo gebeurde het. Twee maanden bleven de proefdrukken liggen bij de censor. Gelukkig was dit een kennis van de vader van Zamenhof. Eindelijk, op 14 juli gaf hij toestemming tot publicatie aan de drukker. Waarschijnlijk beschouwde hij het werk als een ongevaarlijke naïviteit. De auteur was onrustig. Enerzijds was het ongeduld, anderzijds vrees, die hem zenuwachtig maakte.

"Vooraf was ik heel zenuwachtig; ik had het gevoel dat ik voor de Rubicon stond, en dat er vanaf de dag dat mijn brochure zou zijn verschenen, geen weg terug zou zijn; ik wist welk lot een arts, die van zijn publiek moet leven, wacht, als dat publiek in hem een fantast ziet, iemand die zich met bijzaken bezighoudt; ik had het gevoel dat ik de toekomstige rust en het bestaan van mij en mijn gezin op het spel zette; maar ik kon geen afstand doen van de idee waarvan mijn lichaam en geest doordrongen was, en... ik overschreed de Rubicon."

In die dagen zette Zamenhof waarschijnlijk het korte gedicht "Ho, mia kor'" op papier. Het klinkt als de moeizame zucht van iemand die vijf verdiepingen trappen naar boven is gelopen en voor de deur stilstaat:

*"O, mijn hart, sla niet zo onrustig,
Breek nu niet uit mijn borst!
Ik kan het nog moeilijk houden,
O, mijn hart!
O, mijn hart! Zal ik na lange arbeid
Niet winnen in het uur van de waarheid!
Genoeg, verstil het slaan,
O, mijn hart!"*

Het eerste boekje verscheen in het Russisch. Kort daarop volgden uitgaven in het Pools, Frans, Duits en Engels. Elk werk bevatte dezelfde inleiding en dezelfde teksten in de internationale taal: het christelijk gebed "Onze Vader" uit de Bijbel, een brief, gedichtjes, een volledige grammatica van zestien regels, een tweetalig woordenboekje van negenhonderd stammen. Ook stond er een intekeningsformulier in met de belofte om de taal te beginnen leren, zodra tien miljoen mensen hetzelfde zouden beloven. Met een verklaring op de

tuta verko estis subskribita per belsenca pseŭdonimo: "Doktoro Esperanto".

La 9an. de aŭgusto³ Zamenhof edziĝis, kaj enloĝis tre modestan ĉambrareton sur la strato Przejazd 9, en Varsovio. Tie kun edzino li komencis dissendadon de l' broŝuro al gazetoj kaj personoj ĉiulandaj. Ŝi skribadis nomojn kaj adresojn, enpresigis anoncetojn en ĵurnaloj. Tiel pasis la monatoj de l' komenca kunvivado. Feliĉaj, kiuj scias eternigi sian amon per tuja semo de komuna idealo.

Kiel estos akceptita la libreto? Ĉu ĝi simple falos en silenton kaj forgeson? Ĉu homoj blinde eĉ ne legos frukton de dekjara laborado? Minacis dubo malespera. En tiaj horoj ofte kuŝas en la manoj de virino, ĉu blovi kuraĝiĝon sur flameton fidan aŭ ĝin estingi per ploretoj de plendado bagatela. Granda ŝi estas, se ŝi gardas la flamon.

Unu post unu ekvenis respondoj. Demandoj, konsiloj, aproboj, aŭ fervoraj leteroj. Eĉ kelkaj estis jam skribitaj en la nova lingvo. Ĝi fariĝis do vivanta, ĉar uzata. Baldaŭ multaj anonciĝis aliĝantoj. Formiĝis rondo familia. Duoble ĉesis la soleco Zamenhofa.

Estis por li granda ĝojo, senti sin de tiam ĉirkaŭata de fervoraj samideanoj. Eĉ ankoraŭ pli kontente li pensis, ke la lingvo jam trovis nun anaron, kaj povus baldaŭ kreski per si mem. Laŭ lia espero "la aŭtoro tiam tute foriros de la sceno, kaj estos forgesita. Ĉu mi post tiam ankoraŭ vivos, ĉu mi mortos, ĉu mi konservos la forton de mia korpo kaj animo, ĉu mi ĝin perdos, la afero tute ne dependos de tio; kiel la sorto de ia vivanta lingvo tute ne dependas de la sorto de ĉi tiu aŭ alia persono".

Tiel li skribis en la "Dua Libro", kiun li eldonis nur en la lingvo mem, jam en komenco de la jaro 1888. Kun multaj aliĝintoj li korespondadis ja persone. Sed plej ofte li devis rediri pri la samaj temoj. Tial li respondis kolektive per unu broŝuro ĝenerala⁴.

"Mia profunda kredo je la homaro min ne trompis", li skribis en antaŭparolo, "la bona genio de l' homaro vekigis: de ĉiuj flankoj al laboro ĉiuhoma venas junaj kaj maljunaj viroj kaj virinoj rapidas porti iliajn ŝtonojn por la granda, grava kaj utiliga konstruo."

Ne nur kun Zamenhof korespondis la novaj adeptoj, sed ankaŭ inter si. Antono Grabowski tradukis jam verkojn el Goethe kaj Puŝkin.

En oktobro 1889 aperis la unua adresaro, kun mil nomoj diverslandaj. Laŭ uzado ĝenerala, la "lingvo de Esperanto" baldaŭ nomiĝis "Esperanto" tute simple. Al ĝi konvertiĝis en Nurnbergo Leopold Einstein kaj la tuta klubo mondlingvista. Ili fondis saman jaron gazeton monatan "La Esperantisto". Ĝi anoncis grupojn en Sofio kaj Moskvo. Kreiĝis internacia movado.

Samtempe la maldolĉo de l' eksteraj cirkonstancoj

tweede bladzijde deed de auteur afstand van al zijn rechten, want een "internationale taal is, zoals elke nationale taal, gemeenschappelijk bezit". Het hele werk was ondertekend door het treffende pseudoniem: "Dokter Esperanto".

Op 9 augustus trouwde Zamenhof en betrok een bescheiden pand in de Przejazdstraat nummer 9 te Warschau. Daar begon hij samen met zijn echtgenote aan de verzending van de brochure naar tijdschriften en personen in allerlei landen. Zij schreef de namen en adressen en liet advertenties drukken in kranten. Zo verliepen de wittebroodsweken. Gelukkig zij die hun liefde kunnen vereeuwigen door dadelijk het zaad te planten van een gemeenschappelijk ideaal.

Hoe zou de brochure worden onthaald? Zou ze in de vergeetelheid geraken? Zouden mensen in hun blindheid de vrucht van tien jaar werk zelfs niet beginnen te lezen? Vertwijfeling dreigde. In die uren hangt het vaak van een vrouw af of ze ofwel het vlammetje van hoop moed inblaast dan wel het uitdooft met tranen en geklaag om pietluttigheden. Groots is ze, als ze waakt over die vlam.

Een na een kwamen er reacties. Vragen, tips, blijken van goedkeuring of vurige brieven. Enkele waren zelfs al geschreven in de nieuwe taal. Ze begon dus al te leven, want ze werd gebruikt. Weldra meldden vele intekenaars zich aan. Er vormde zich als het ware een familiekring. Aan Zamenhofs eenzaamheid kwam op twee manieren een einde.

Het maakte hem heel blij dat hij van dan af omringd werd door vurige gelijkgezinden. En zijn tevredenheid werd nog groter bij de gedachte dat de taal nu een groep aanhangers had en weldra uit zichzelf zou kunnen groeien. Het was zijn hoop dat "de auteur dan de scène zou verlaten en vergeten worden. Of ik daarna nog zou leven of gestorven zijn, of mijn lichaam en geest nog krachtig zouden zijn, het zou niks uitmaken; net zoals het lot van een levende taal helemaal niet afhangt van het lot van deze of gene persoon."

Zo schreef hij in het Dua Libro, dat hij al begin 1888 volledig in het Esperanto publiceerde. Met veel intekenaars correspondeerde hij zelfs persoonlijk. Maar dikwijls moest hij het telkens opnieuw hebben over dezelfde onderwerpen. Daarom antwoordde hij groepsgewijs met een algemene brochure⁵.

"Mijn diepgeworteld geloof in de mensheid heeft me niet bedrogen", schreef hij in het voorwoord, "het genie van de mensheid is wakker geworden: van alle kanten komen jongeren en ouderen af op deze taak voor de mensheid... mannen en vrouwen haasten zich om hun steentje bij te dragen aan het grote, belangrijke en bijzonder nuttige bouwwerk."

Niet alleen met Zamenhof correspondeerden de nieuwe adepten, maar ook onderling. Antoni Grabowski vertaalde al werken van Goethe en Poesjkin.

In oktober 1889 verscheen de eerste adressenlijst, met duizend namen van mensen uit diverse landen. Het dagelijks gebruik maakte dat de "lingvo de Esperanto" weldra eenvoudigweg "Esperanto" werd genoemd. Tot Esperanto be-

returmentis la doktoron. Klientaro ne plenigis lian akceptejon. De l' bopatro li ricevis monon por presigi la broŝurojn. Sed por hejmo li ne volis akcepti lian helpon. Li deziris nepre perlabori vivrimedon. Jam naskiĝis gefiletoj Adamo kaj Sofio. La edzino reveturis Kovnon en loĝejon de l' gepatroj. Dume la juna okulisto denove serĉis praktikadon en alia loko. En Ĥerson, apud Nigra Maro, li klopodis sensukcese. En marto 1890 ambaŭ retroviĝis en ĉefurbo pola.

Tie Zamenhof ekprenis sur sin la eldonon de "La Esperantisto", laŭ deziro de l' samideanoj. Preskaŭ ĉiuj estis malriĉuloj, kaj nur cento pagis abonprezon. Post kelka tempo li forspezis ĉiujn fortojn kaj rimedojn siajn. Kun edzino kaj infanoj li troviĝis en premanta malfacilo. Ĝuste tiam tre malsanis la patrino, kiun amis li el tuta koro. Ĉagreno lin sufokis. Ĉio ŝajnis nigre malespera. La sorto minacis senigi lin je patrino adorata kaj ankaŭ je lia vivcelado. Se li mem malaperus, la lingvo povus tamen prosperadi, li opiniis. Sed, se li haltigos la presadon de l' organo centra, baldaŭ disvelkos la tuta progreso. "Se la trunko ĉesos vivi", li skribis en alvoko lasta, "ĉiuj esperoj estos perditaj. La esperantistoj devas zorgi. . . Mia situacio atingis lastan gradon de neebleco."

Tiam aperis amiko en la plej nobla senco de la vorto. Termezuristo laborema kaj modesta estis W.H. Trompeter, el Schalk en Vestfalio. Esperantisto de l' unua horo, li komprenis la grandecon de Zamenhof kaj de lia celo. La tuta afero, tiel grava por homaro, naĝis kiel nukseto sur la vasta maro. Malgranda, malforta, nekonata, se ĝin dronigus ondeto, la mondo eĉ ne sciis. Sed se ĝi vivos, kia mirinda kreskaĵo disfloros iam el nukseto kaj etendos bonfarantan foliaron super la popoloj fratigitaj!

Ni savu la nukseton! decidis Trompeter. El sia propra salajro li elĉerpos. Kvankam neriĉa, li proponis anonime certan sumon por daŭrigi la gazeton dum tri jaroj. Al redaktisto li dediĉis centmarkan monatpagon. Ĝis 1894 la vivo estis certigita. "Sen Trompeter nia afero tute ne ekzistus", parolis Zamenhof en Bulonjo. "Neniam parolante pri si, postulante por si nenian dankon", li estis plej fidela kaj sincera konsilanto. Inter tiuj maloftaj viroj li estis, kiuj scias oferi eĉ parton de sia necesajo por helpi geniulon.

Dum tri jaroj Zamenhof do povis pace laboradi; sed novaj malfeliĉoj lin ekfrapis. En aŭgusto 1892 jam mortis la patrino tiel kara. Kiu vartis lin bubeto, kiu glatis lian kapon de knabeto, kiu faris lin sentema kaj homama, tiu ĉi nun estis for. La bato lasis ĉe li vundon neflegeblan. En 1894 la demand materia refariĝis premanta. Kun sia familio la Doktoro devis transloĝi al Grodno.

Kvar jarojn li restadis tie. Granda ĝojo kaj ĉagreno lin atendis. Dum tuta juneco li fervore legis novajn verkojn de Tolstoj. Nun la famo de l' granda Ruso disvastiĝis tra la mondo. Kontraŭ ĵaluzo kaj perforto li admonis la homaron. Lia nobla voĉo sonis, vokante ĉiujn homojn al amo kaj fratiĝo. Post brila novelista kariero, la riĉa grafo

keerden zich ook Leopold Einstein uit Neurenberg en de hele wereldtaalclub. In hetzelfde jaar nog startten ze een maandblad La Esperantisto. Het kondigde groepen aan in Sofia en Moskou. Er ontstond een internationale beweging.

Terzelfder tijd begon de hardheid van de buitenwereld de jonge dokter opnieuw te beproeven. De wachtkamer van zijn kabinet bleef leeg. Van zijn schoonvader kreeg hij het geld om de brochures uit te geven. Maar voor zijn gezin wou hij geen geld. Hij wou absoluut zelf zijn eigen bestaansmiddelen verwerven. Er waren al twee kinderen geboren, Adam en Sofia. De echtgenote was teruggekeerd naar het huis van haar ouders in Kaunas. Ondertussen zocht de jonge oogarts een praktijk in een andere plaats. Hij probeerde het zonder succes in Cherson, bij de Zwarte Zee. In maart 1890 vonden ze elkaar terug in de Poolse hoofdstad.

Daar nam Zamenhof de redactie van La Esperantisto in handen, op vraag van de esperantisten. Bijna allemaal waren ze arm, en slechts een honderdtal betaalde het abonnementsgeld. Na enige tijd had hij al zijn krachten en middelen opgebruikt. Met echtgenote en kinderen bevond hij zich in een benauwende situatie. Net op dat moment werd de moeder van Zamenhof, die hij met heel zijn hart liefhad, heel ziek. Verdriet kneep hem de keel dicht. Alles leek hem donker en hopeloos. Het lot dreigde hem zijn aanbeden moeder te ontnemen en ook zijn levensdoel. Als hij zelf zou verdwijnen, zou de taal het blijven goed doen, dacht hij. Maar als hij de publicatie van het centrale tijdschrift moest stopzetten, zou de hele vooruitgang teniet worden gedaan. "Als de stam ophoudt te leven", schreef hij in een laatste oproep, "is alle hoop verloren. De esperantisten moeten zich zorgen maken... Mijn situatie is weldra onhoudbaar."

Toen verscheen een vriend, in de meeste nobele zin van het woord, ten tonele. W.H. Trompeter was een hardwerkende en eenvoudige landmeter uit Schalk in Westfalen. Als esperantist van het eerste uur begreep hij de grootheid van Zamenhof en zijn doel. De hele zaak, die zo belangrijk was voor de mensheid, dreef als een nootje op een uitgestrekte zee. Klein, zwak, onbekend. Als een golfje het zou overspoelen, zou de wereld het niet eens weten. Maar als het zou blijven leven, wat een wonderlijke plant zou er niet groeien uit wat ooit eens een nootje was en het zou zijn weldoende gebladerte uitstrekken over de verbroederende volkeren! Wij moeten dat nootje redden, besloot Trompeter. Hij zou het betalen van zijn eigen loon. Hoewel hij niet bemiddeld was, stelde hij anoniem een bepaalde som voor om het tijdschrift nog drie jaar voort te zetten. Hij reserveerde ook een maandbedrag van honderd mark voor een redacteur. Tot 1894 was het voortbestaan verzekerd. "Zonder Trompeter zou onze zaak niet meer hebben bestaan", zei Zamenhof in Boulogne-sur-Mer. "Nooit kwam hij voor zichzelf op, nooit verwachtte hij dank", hij was mijn trouwste en meest eerlijke raadgever. Onder die zeldzame mannen was hij diegene die zelfs een deel van zijn levensbehoeften opofferde om een genie te hulp te komen. Drie jaar lang dus kon Zamenhof vredig verder werken; maar nieuwe tegenslagen troffen hem. In 1892 al stierf zijn zo geliefde moeder. Zij, die voor hem zorgde als peuter, die over zijn hoofdje streek als knaapje, die hem empathisch en menslievend maakte, zij

konvertiĝis al simila idealo, pri kia Zamenhof jam vivis de post infaneco. Li forlasis nobelaron, kaj sin turnis al simpleco. La vilaĝanoj fariĝis liaj fratoj. Al nacioj kaj eklezioj li riproĉis malamon inter si.

Kiu pli bone povus ja konsenti kun la Bjalistoka modestulo? Pro sia timemo delikata, li ne kuraĝis trudi sin al Tolstoj. Nur inter ceteraj li sendis al li la libreton en 1888. Respondo ne venis. La semo tamen estis ĵetita. Post ses jaroj ĝi leviĝis antaŭ la publiko. La popola rusa eldonejo "Posrednik" interesiĝis pri Esperanto, kaj petis opinion de la fama pensulo. "Ricevinte antaŭ ses jaroj esperantan gramatikon, vortaron kaj artikolojn skribitajn en ĉi tiu lingvo", respondis Tolstoj, "mi post ne pli ol du horoj da okupado povis jam, se ne skribi, almenaŭ libere legadi en la lingvo. . . Mi vidis multfoje, kiel homoj rilatis malamike nur dank' al materiala malhelpo je reciproka komprenado. La lernado de Esperanto kaj ĝia disvastigo estas do sendube kristana afero, kiu helpas al kreo de la Regno de Dio, kio estas la ĉefa kaj sola celo de la homa vivo." ("Jasnaja Poljana", 27. aprilo 1894)

Tia parolo estis granda kuraĝigo. La letero enpresigis en "La Esperantisto", kaj varmigis entuziasmon. Ankaŭ aperis pli malfrue, en la dua numero de 1895, tradukaĵo el Tolstoja "Kredo kaj Prudento". Pro tio la rusa cenzuro malpermesis la gazeton en la Imperio. Terura bato: ĉar tie ĝi havis la plej multajn abonantojn. La elirado devis ĉesi. Oficiala elefanto paŝpremis nur muŝeton. Sed tiel mortis la ligilo de l' Esperantistoj. Malĝojo kaj mallumo regis en la rondeto. Dume Zamenhof denove baraktadis kun akraĵoj de l' vivado.

Sur alia tero, feliĉe, grenero semita elkreskis. Jam en decembro saman jaron eliris "Lingvo Internacia". Upsala Klubo Esperanta eldonis la gazeton en Svedujo. De post tiam la movado ne haltis iam plu.

1. *La 30an. de marto 1887 / 30 maart 1887.*
2. *1887*
3. *1887*
4. *D-ro Esperanto: "Dua Libro de l' Lingvo Internacia". Kajero n-ro 1, Varsovio 1888 (Cenzuro 18/30 januaro).*
5. *Dr. Esperanto: Tweede Boek van de Internationale Taal. Cahier nr. 1, Warschau 1888 (censuur 18/39 januari).*

'Vivo de Zamenhof' is een van de eerste biografieën van L.L. Zamenhof, van de hand van de grote Esperanto-persoonlijkheid Edmond Privat. De eerste uitgave van het werk verscheen in 1920. De auteur heeft Zamenhof nog zelf gekend; het is dus een heel betrouwbare bron van informatie over Zamenhof, wiens ideeën goed vandaag nog altijd relevant is.



was heengegaan. Die slag liet een ongeneeslijke wonde na. In 1894 was de materiële nood weer hoog. Samen met zijn familie moest de dokter verhuizen naar Grodny.

Vier jaar verbleef hij. Een grote vreugde en een groot verdriet wachtten hem. Gedurende heel zijn jeugd had hij hartstochtelijk de nieuwe werken van Tolstoj gelezen. Op dat moment was de faam van de grote Rus zich over heel de wereld aan het verspreiden. Tolstoj waarschuwde de mensheid voor afgunst en geweld. Zijn edele stem weerklonk en riep alle mensen op tot liefde en broederschap. Na een briljante carrière als romancier bekeerde de rijke graaf zich tot een ideaal dat vergelijkbaar was met dat waarvan Zamenhof al van kindsbeen af leefde. Hij zei de adel vaarwel en richtte zich op eenvoud. De dorpelingen werden zijn broeders. Naties en kerken verweet hij hun onderlinge haatgevoelens.

Wie zou er beter kunnen overeenkomen met de bescheiden persoon uit Bialystok? Zijn fijngevoelige schuchterheid ontnam Zamenhof evenwel de moed om zich op te dringen bij Tolstoj. Pas toen hij groepsgewijs begon te versturen in 1888, stuurde Zamenhof ook Tolstoj de brochure. Er kwam geen antwoord. Maar toch was het zaad gezaaid. Zes jaar later ontkiemde het voor het grote publiek. De populaire Russische uitgeverij "Posrednik" betoonde interesse voor Esperanto en vroeg naar de opinie van de grote denker. "Nadat ik zes jaar geleden de Esperantogrammatica, het woordenboek en de in Esperanto geschreven artikelen had gekregen", antwoordde Tolstoj, "kon ik al na niet meer dan twee uur studie, dan wel niet schrijven, maar toch al vlot lezen in de taal... Ik maakte dikwijls mee hoe mensen zich vijandig gedragen ten opzichte van elkaar, alleen al omdat materiële belemmeringen wederzijds begrip in de weg staan. Esperanto leren en verspreiden is dus zonder twijfel een zaak voor christenen die de schepping van het Rijk Gods mogelijk maakt, het belangrijkste en enige doel in een mensenleven." (Jasnaja Poljana, 27 april 1894)

Die woorden vormden een grote aanmoediging. De brief verscheen in La Esperantisto, en voedde het enthousiasme. Nadien verscheen in het tweede nummer van 1895 ook een vertaling van Tolstojs "Rede en geloof". Het was het motief voor de Russische censuur om het tijdschrift over heel het rijk te verbieden. Een verschrikkelijke tegenslag: want net daar had het blad de meeste abonnees. Onvermijdelijk moest zo de groei van de beweging stoppen. Een officiële olifant vertrapte alleen maar een muisje. Maar zo viel de band tussen de esperantisten onderling wel weg. Verdriet en duisternis heersten in de kring. Ondertussen vocht Zamenhof tegen de zwaartes van het leven.

Op andere grond ontkiemde gelukkig een zaadje dat ooit eens gezaaid was. Al in december van hetzelfde jaar kwam Lingvo Internacia uit. De Esperantoclub van Uppsala gaf het blad uit in Zweden. Van dan af was de beweging niet meer te stoppen.



CLUBPROGRAMMA'S

Tenzij anders vermeld zijn alle vergaderingen gratis en voor iedereen toegankelijk. Let wel dat de meeste activiteiten in het Esperanto plaatsvinden. Uiteraard zijn we steeds bereid geïnteresseerde bezoekers in het Nederlands te woord te staan .

ANTWERPEN – La Verda Stelo, Esperanto Antwerpen vzw

www.esperanto.be/antwerpen

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Lange Beeldekenstraat 169, 2060 Antwerpen, telkens op vrijdagavond om 20.00 uur.

Vrijdag 3 januari: Club gesloten. Er is geen programma vanwege de vakantie.

Zondag 5 januari: nieuwjaarsreceptie met hoofddoel: leden en sympathisanten samenbrengen in een vriendschappelijke sfeer.

Vrijdag 10 januari: *Suzanne Roy (CAN) "Kebekio lingva situacio"*

Vrijdag 17 januari: *Ivo Durwael "unue vidi dezerton kaj poste morti..." rakonto pri Maroko.*

Vrijdag 24 januari: *Muzikvespero kun Pjotr De Mulder "Pjotr kaj geamikoj, klasikaj gitaroj"*

Vrijdag 31 januari: *Eddy Van den Bosch - "Foto's van het jaar 2019 in "La Verda Stelo". Overzicht van de gebeurtenissen in 2019 met beelden: clubvergaderingen en voordrachten tijdens alle vrijdagen van het jaar, De Vlaamse Cultuurmarkt en het Zamenhoffeest*

Vrijdag 7 februari: *Algemene vergadering en we bedanken trouwe leden van "La Verda Stelo". Voorafgaand zal de Algemene jaarvergadering plaatsvinden met jaarrapporten over financiën en activiteiten, eerbetoon aan trouwe en zeer actieve leden.*

Vrijdag 14 februari: *Valentena koncerto: Abel Massiala el Angolo kantoj en diversaj afrikaj lingvoj kaj en portugala kaj deklamado de poemoj fare de Heidi Goes.*

Vrijdag 21 februari: *Ite Tytgat "Sekretoj de kolesterolo"*

Vrijdag 28 februari: *Rob Ketelaer Lange afstandsmarsen (b.v. 100 km in 24 uur).*

In geval er wijzigingen zouden zijn in het programma, gelieve na te kijken op de website www.esperanto-antwerpen.weebly.com/aktuale.html Elke week wordt een nieuwsbrief rondgestuurd met vermelding van het programma en meer nieuws. Je kan ons ook volgen op Facebook en geef je goedkeuring voor onze pagina 'La Verda Stelo Antwerpen'. Wens je deze berichten ook te ontvangen, zend dan jouw aanvraag naar esperanto-antwerpen@esperanto.be. Op elk ogenblik kan je je uitschrijven op deze lijst via een eenvoudige aanvraag aan LVS of via: esperanto-antwerpen@esperanto.be.

BRUGGE- Paco kaj Justeco

www.esperanto.be/brugge Info bij Heidi Goes. heidi.goes@gmail.com tel.: 050 67 51 78

Zondag 16 februari om 14.00 uur: Feestelijke bijeenkomst in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. Heidi Goes en Abel Massiala informeren ons over het EO-onderwijs in Angola met een presentatie, en combineren daarna dichtkunst en muziek in Afrikaanse talen, Portugees en Esperanto. Details over het programma vind je op p. 3 in dit tijdschrift. Gelieve je deelname te melden bij Roland (050 33 00 04) of Heidi (goes.heidi@gmail.com).

BRUSSEL - Esperantista Brusela Grupo vzw

www.esperantobruselo.org

Bijeenkomsten in Cultuurcentrum De Pianofabriek (Fortstraat 35, 1060 Sint-Gillis), lokaal Casablanca 2. De groep organiseert ook cursussen voor beginners en gevorderden. Info over cursussen en bijeenkomsten bij Françoise Pellegrin. fransuaz@esperantobruselo.org, tel. 02 358 27 28

Elke 2de maandag van de maand van 19.00 uur tot 22.00 uur: gezellige eet- en babbelgelegenheid met "La Babilemaj Spagetoj". Inlichtingen bij Nicolas de Buyl, nikolao@esperantobruselo.org

Woensdag 8 januari: *Voordracht door Suzanne Roy uit Québec over verschillende aspecten van het Esperanto in Canada, het universeel congres te Montreal en de taalsituatie in Canada.*

Woensdag 22 januari: *Uiteenzetting over zelfmassage door Barbara Poterucha.*

Woensdag 5 februari: *Voordracht nog te bepalen.*

Woensdag 19 februari: *Voordracht nog te bepalen.*

Het is aangewezen de evolutie op onze kalender te controleren op de website esperantobruselo.org

Kunvenoj en Kulturcentro De Pianofabriek (Fortstraat 35, 1060 Sint Gillis), salono Casablanca 2, ĉiun duan merkredon de 18:30 ĝis 20:00.

La grupo organizas kursojn por komencantoj kaj progresantoj. Informoj pri kursoj kaj kunvenoj ĉe Françoise Pellegrin, fransuaz@esperantobruselo.org, tel. 02 358 27 28 Ĉiu dua lundo de 19:00 ĝis 22.00.: Manĝ- kaj babilebleco kun la "Babilemaj Spagetoj". Informoj ĉe Nicolas de Buyl, nikolao@esperantobruselo.org

Merkredon la 8an de januaro: *Prelego de Suzanne ROY el Kebekio pri variaj aspektoj de Esperanto en Kanado, la UK en Montrealo kaj lingva situacio en Kanado. **Merkre-***

don la 22an de januaro: Prezento pri memmasaĝo far Barbara Poterucha.

Merkredon la 5an de februaro: Prelego difnenda.

Merkredon la 19an de februaro: Prelego difnenda.

Bonvolu kontroli la evoluon de nia kalendaro sur nia retejo esperantobruselo.org

GENT- La Progreso www.esperanto.be/gent

Clubvergadering in ons lokaal La Progreso, Peter Benoîtlaan, 117 9050 Gentbrugge: Iedere vierde vrijdag van de maand om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. 09 230 16 77.

Vrijdag 24 januari: Jaarvergadering met hapje en drankje en als toemaatje brengt Abel Massiala enkele liedjes en vertelt Heidi Goes kort over de beginnende E-beweging in Angola.

Vrijdag 28 februari: Valère Doumont spreekt over 8 jaar propagandavoering voor Esperanto, zijn ervaringen aangevuld met anekdotes.

KALMTHOUT- La Erikejo

<http://laerikejo.wordpress.com/>

Onze bijeenkomsten, elke derde donderdag van de maand, vangen aan om 19.30 uur, duren 2 uur, en vinden plaats te Heide, enerzijds in "Het Centrum" (aan de kerk) voor september, en in het nabijgelegen stationsrestaurant voor oktober.

Donderdag 16 januari: De januari-bijeenkomst is zoals gebruikelijk gewijd aan het jaarverslag en het financieel rapport van La Erikejo. Na de pauze zal ons lid Simon een lezing geven, geïllustreerd met projecties van zijn laatste reis naar Polen.

Donderdag 20 februari: Yves Nevelsteen zal ons wegwijs maken in twee belangrijke Esperanto-thema's: neologismen en vaak voorkomende fouten.

KORTRIJK- Koninklijke Esperantogroep La Konkordo
www.esperanto-kortrijk.info

Bijeenkomsten in het Groeningeheim, Passionistenlaan 1 te Kortrijk elke vierde dinsdag van de maand van 19.30 uur tot 21.30 uur. Indien de vierde dinsdag een feestdag is, dan op de derde dinsdag.

Contact via e-mail: piet.glorieux@gmail.com en esperantokortrijk@hotmail.com

Dinsdag 28 januari: clubavond

Dinsdag 25 februari: clubavond

Dinsdag 24 maart: clubavond

Noteer nu al: zondag 19 april – Tago de la Flandraj Ardenoj – wandelen in de Vlaamse Ardennen

KORTEMARK – antenne van La Konkordo Kortrijk
Maandag 27 januari: voorstelling van Esperanto door Piet Glorieux

Vanaf 3 februari: basiscursus Esperanto, elke maandag van 19u tot 21u; begeleiding: Piet Glorieux. Alles gaat door in de De Stoasche - Stationshub, Stationsplein 2. Info: piet.glorieux@gmail.com

Bezoek het Fonds Van Biervliet. Iedereen is de eerste en derde donderdag van de maand welkom vanaf 10.30 uur in de stadsbibliotheek van Kortrijk, Leiestraat 30 (aankomen in de discotheek, kelderverdieping). Gelieve indien mogelijk het bezoek vooraf te melden aan fonds.vanbiervliet@gmail.com. Roland Rotsaert roland.rotsaert@gmail.com 0494 54 32 86 sites.google.com/site/esperantokortrijk/

LEUVEN-Vespero 3000 www.esperanto3000.be

Bijeenkomsten in het Cultureel Centrum Romaanse Poort, Brusselsestraat 63, 3000 Leuven, tweede woensdag van de maand om 18.45 uur; de lezingen beginnen om 19.00 uur (opgelet: dit is een uur vroeger dan vorig jaar).

Woensdag 8 januari: Les en vrij gesprek.

Woensdag 12 februari: Les en vrij gesprek.

Noteer alvast:

Zondag 22 maart 2020: HungaroMania in samenwerking met Esperanto 3000. Dag waarop Hongarije, de Hongaarse taal en de internationale vriendschap centraal staan. Voor meer info: hungaromania.eu

OOSTENDE -La Konko www.lakonko.be

In Ontmoetingscentrum De Boeie, Kerkstraat 35.

Elke maandag 14.00 uur tot 15.45 uur: Gespreksnamiddag voor gevorderden. Info: gepir.apro@telenet.be.

Elke maandag 16.00 uur tot 17.00 uur: Esperantocursus voor beginners met Anne Brabant, uitgezonderd 24 februari. Info: anne.brabant@telenet.be

Maandag 6 januari om 15.00 uur: Algemene vergadering met nieuwjaarsviering in cafetaria OC De Boeie, Kerkstraat 35.

Maandag 27 januari om 17.00 uur: Bestuursvergadering. Meer info Flory Witdoeckt, flory2@witdoeckt.be, 059 70 29 14

PEER- Limburga Esperanto Asocio

www.esperanto.be/limburg

De Limburgse Esperanto Vereniging (LEV) organiseert activiteiten in het Cultuurcentrum 't Poorthuis, Zuidervest 2A Peer. Info: henri.schutters@skynet.be

Donderdag 30 januari: Skrablo o.l.v. Henri Schutters

Donderdag 27 februari: Kantovespero o.l.v. Paul Hotterbeekx.

Elke woensdag van 9.30 uur tot 11.30 uur: In BICC Cultuurcentrum 't Poorthuis: basiscursus Esperanto, begeleiding: Henri Schutters.

VERDAJ SKOLTOJ

www.verdajskoltoj.net

De Verdaj Skoltoj (Groene Scouts) bieden scouting zonder grenzen in het Esperanto aan. Deelnemers vanaf 12 jaar, ze komen uit Brussel, Vlaanderen, Wallonië, Frankrijk, Nederland, Luxemburg, Duitsland en soms zelfs van verder! We komen 6 tot 7 weekends per jaar samen en organiseren een kamp van één week in de zomer. Iedereen is welkom, het eerste weekend is gratis! Voor-kennis van het Esperanto is niet noodzakelijk.

PEKO 2020 in Tilff

Van donderdag 30 april tot zondag 3 mei 2020 Sinds 2011 is PEKO DE Esperantobijeenkomst in België: internationaal dankzij de deelname van vele Vlamingen, Walen en Brusselaars en door de Esperantosprekers uit de buurlanden, professioneel georganiseerd, open voor iedereen en met super maaltijden. Zoals voor de vorige PEKO's, bereiden we nu ook een rijkgevoeld programma voor: Esperantocursussen voor beginners en gevorderden, een wandeling, uitstappen, knutselen voor kinderen (en alle anderen), de boekendienst van de Vlaamse Esperantobond... www.verdajskoltoj.net/peko

Pliaj okazaĵoj: www.eventaservo.org



Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel. 03 234 34 00
info@fel.esperanto.be, www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF): Kristin Tytgat, kristin.tytgat@skynet.be

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars): Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.com

Verdaj Skoltoj

p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville, tel.: 071 165 395 kaj 0485 517 552; info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj.net

Association pour l'Espéranto,

p/a Jean-Pol Sparenberg, Ruelle de Thuin 20, BE-6540 Lobbes, tel.: 0475 27 23 19, jpsparenberg@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95; sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl
Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, sekretaris, Ineke Emmelkamp, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 50 5718842
sekretario@esperanto-nederland.nl
www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Officejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

Bestuursleden van FEL

Voorzitter: Ivo Vercammen
Secretaris: Nicky Janssen
Penningmeester: Kevin de Laet
Bestuursleden: Eddy Van den Bosch en Johan Van Eenoo

Contactadressen in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be
La Verda Stelo: Ella Strug (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge, tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoîtlaan 117, BE-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen, tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201, BE-8610 Kortemark, tel.: 051 62 39 28, piet.glorieux@gmail.com,
Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, BE-8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com

LEUVEN

Esperanto 3000, Ivo Schenkel, Karekietenlaan 14, BE-3010 Kessel-Lo tel.: 016 89 04 80 kaj 0486 39 28 02 ivo.schenkel@telenet.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging

Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, anne.brabant@telenet.be
Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.be

ROESLARE / TIELT zie KORTRIJK

TIENEN

Esperanto Numismatiek Vereniging (ENA)

Info: Bert Boon, Merelhof 8, BE-3300 Tienen, tel. en fax: 0472 73 48 30 bert.boon@skynet.be

TURNHOUT

Maria Dom, Tuinbouwstraat 14, BE-2300 Turnhout, tel.: 014 41 72 92, de.groot-dom@telenet.be

www.esperanto.be/horizontaal

Giften vanaf 40,00 euro aan FEL komen in aanmerking voor belastingvermindering